

Heidi Pietilä

ITSEPUOLUSTUS JA AGGRESSIO, LAILLINEN JA LAITON VOIMA, UKRAINA JA VENÄJÄ ELI ME JA HE

Post-strukturalistinen analyysi Yhdysvaltain oikeutuksesta varustaa Ukrainaa
rypäleammuksilla

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Heidi Pietilä: Itsepuolustus ja aggressio, laillinen ja laitton voima, Ukraina ja Venäjä eli me ja he: post-strukturalistinen analyysi Yhdysvaltain oikeutuksesta varustaa Ukrainaa rypäleammuksilla

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen koulutus: Kansainvälinen politiikka

Helmikuu 2024

Kandidaatintutkielma tarkastelee post-strukturalistisen viitekehyksen kautta, miten Yhdysvallat oikeuttaa rypäleammusten lähettämisen Ukrainaan hyödyntäen oikeutetun sodan teorian periaatteita. Yhdysvaltain päätöksen seurauksena sodan molemmat osapuolet käyttävät kiistanalaisina pidettyjä aseita. Samalla rypäleammusten käyttö nähdään kuitenkin enemmän legitimiinä Ukrainan toimesta, kun taas niiden käyttö Venäjän toimesta tuomitaan. Rypäleammusten kiistanalaisuus perustuu niiden sotilaalliseen tehokkuuteen ja humanitaarisiin haittavaikutuksiin. Tutkielman tavoitteena ei kuitenkaan ole kritisoida sodan osapuolia tai Yhdysvaltoja, vaan tuoda esille sodan oikeutukseen liittyviä monimutkaisia kysymyksiä.

Tutkielman kantavana tekijänä on hierarkkinen vastakkainasettelu itsepuolustuksen ja aggression sekä laillisen ja laittoman voimankäytön välillä, mihin rypäleammusten lähettämisen oikeutus perustuu. Aineistona toimii kolme Yhdysvaltain hallinnon ulostuloa rypäleammusten lähettämisen suhteen. Tutkielman post-strukturalistisen viitekehyksen mukaisesti teoriaa ja menetelmää ei erota toisistaan, vaan post-strukturalistinen kehys tarkastelee primääriaineistosta nousevaa oikeutetun sodan teoriaa. Oikeutetun sodan teoria on 2000 vuotta vanha keskustelu sodan legitimitetistä, joka on kiteytynyt tiettyjen periaatteiden ympärille. Näistä tutkielman kannalta keskeiset periaatteet ovat *jus ad bellum* eli sodan aloittamisen oikeutus sekä *jus in bello* eli sodan oikeussäännöt. Post-strukturalistinen viitekehys hyödyntää dekonstruktiota, jossa keskeisenä on hierarkkinen dualismi kahden vastakkaisen termin välillä. Tämän dualismin kautta eri määritelmät muodostuvat. Tässä tutkielmassa nämä tarkasteltavat termit ovat itsepuolustus ja aggressio sekä laillinen ja laitton voima.

Tutkielman analyysi tarkastelee aluksi, miten itsepuolustusta tekevän Ukrainan ja aggressiota tekevän Venäjän välille voidaan asettaa hierarkkinen asetelma itsepuolustuksen periaatteen kautta. Tällöin sodan eri osapuolet voidaan asettaa epätasa-arvoiseen asemaan, riippuen siitä, menetetäänkö oikeus fundamentaaliseen suojeluun syyllistymällä tappamisen toimintaan. Tämän jälkeen tutkielma tarkastelee, miten tätä hierarkkia syvennetään erottamisen prosessilla, jossa lailliseksi voimankäytöksi määritetty itsepuolustus asetetaan kritiikin yläpuolelle, kun taas laittomaksi voimankäytöksi määritetty aggressio asetetaan suhteessa alisteiseen asemaan. Tällöin rypäleammusten oikeutus voidaan perustaa fundamentaaliseen hierarkiaan itsepuolustusta tekevän Ukrainan ja aggressiota tekevän Venäjän välillä. Lopuksi tutkielma tuo esille, miten oikeutetun sodan teoria itsessään mahdollistaa teon oikeutuksen. Tämän taustalla on toisaalta teorian perusoletus oikeudenmukaisuuden ja laillisuuden rinnastamisesta, ja toisaalta oletus siitä, että sodassa itsessään on jotain oikeudenmukaista, kunhan se on sääntöjen määräämää toimintaa. Tällöin Yhdysvaltain oikeutusta rypäleammusten lähettamisestä voidaan tarkastella kriittisesti.

Avainsanat: rypäleamukset, itsepuolustus, aggressio, post-strukturalismi, dekonstruktio, oikeutetun sodan teoria, oikeudenmukaisuus, Yhdysvallat, Ukraina, Venäjä

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Sisällys

1.	JOHDANTO.....	1
2.	POST-STRUKTURALISTINEN VIITEKEHYS JA DEKONSTRUKTIO	3
2.1.	Post-strukturalistinen viitekehys.....	3
2.2.	Dekonstruktio analyysinvälineenä.....	4
2.2.1.	Différence ja käsitys itsestä/toisesta, ulkoisesta/sisäisestä.....	6
2.2.2.	Oikeudenmukaisuuden ja laillisuuden jaottomuus dekonstruktiossa.....	7
2.3.	Post-strukturalistisen viitekehysten kriittinen tarkastelu	7
3.	RYPÄLEAMMUKSET JA KANSAINVÄLINEN OIKEUSJÄRJESTELMÄ.....	9
3.1.	Rypäleammusten kieltosopimus ja Yhdysvaltain suhtautuminen rypäleammuksiin.....	9
3.2.	Kansainvälinen oikeusjärjestelmä ja voimankäytön periaatteet	10
3.3.	Sodan määritelmän muodostuminen.....	12
3.4.	Rypäleammukset ja kansainvälinen oikeus Ukrainan tapauksessa.....	13
4.	AINEISTON ESITTELY JA OIKEUTETUN SODAN TEORIA.....	14
4.1.	Aineistona Yhdysvaltain hallinnon julkilausumat.....	14
4.2.	Oikeutetun sodan teoria post-strukturalistisen viitekehysten tarkastelussa	15
4.2.1.	Itsepuolustus.....	17
4.2.2.	Aggressio.....	18
4.2.3.	Itsepuolustus lainvalvontana aggression rikosta vastaan	19
4.2.4.	Sotilaiden moraalinen tasa-arvo.....	21
5.	OIKEUTETUN SODAN TEORIA RYPÄLEAMMUSTEN LÄHETTÄMISEN OIKEUTTAJANA	22
5.1.	Sotilaiden moraalista tasa-arvosta itsepuolustukseen.....	22
5.2.	Sisäinen ja ulkoinen – itsepuolustus ja aggressio, laillinen ja laitton voimankäyttö	25
5.3.	Oikeutetun sodan teoria ja itsepuolustus lainvalvontana aggression rikosta vastaan	27
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
	LÄHTEET.....	31

1. JOHDANTO

”Sodankäynnin taito käsittelee elämää ja moraalialia” (Clausewitz 1976, 86. Käännös H.P.)¹

Ensimmäisen maailmansodan ollessa käynnissä yksi aikansa merkittävimmistä ajattelijoista Bertrand Russell toi esille kiistanalaisen ajatuksen. Kuinka suurin osa ihmiskunnasta oli torjunut moraalisen periaatteen siitä, miten toista ihmistä vastaan käytetty voimankäyttö olisi aina väärin. Hänen mukaansa ne tapaukset, joissa voimaan perustuva vastustus olisi paras mahdollinen vaihtoehto, eivät olekaan yhtä yleisiä kuin usein luullaan. Jos tämä tosiasia ymmärrettäisiin laajasti, ihmiskunnalla olisi mahdollisuus merkittävään kehitykseen. Russellin mukaan etenkin oikeus itsepuolustukseen vaikuttaisi käytännössä olevan melko rajattua, vaikka sen oikeuttamiseen usein käytettäisiinkin virheellisiä käsityksiä politiikasta ja ihmislousteesta. (Russell 1915, 266.)

Venäjän federaation hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 on kiistatta haastanut kansainvälisen oikeusjärjestelmän sääntöjä voimankäytön oikeutuksesta. Samalla se on synnyttänyt keskustelua kansainvälisestä avunannosta Ukrainalle sen puolustussodassa Venäjää vastaan. Yhdysvaltain presidentti Joe Bidenin päätös lähettää kiistanalaisina pidettyjä rypäleammuksia Ukrainaan on kuitenkin herättänyt kritiikkiä niin erilaisten ihmisoikeusjärjestöjen toimesta kuin presidentin oman puolueenkin sisältä (Holmberg 2023). Rypäleammusten ongelmallinen luonne perustuu niiden tehokkaaseen sotilaalliseen voimaan sekä ammusten humanitaarisiin vaikutuksiin (Rypäleammusten kieltosopimus 2008), minkä vuoksi 108 valtiota on sitoutunut niiden kieltämiseen. Rypäleammuksista vapautuvat tytärammukset leviävät laajalle alueelle sen enempää valikoimatta sotilaallisten ja siviilikohteiden välillä. Niiden tuhoisan luonteen lisäksi ongelmaksi on muodostunut sodan jälkeen maaperään jäävät räjähtämättömät tytärammukset, jotka muodostavat uhkan etenkin siviiliväestölle. (Dinstein 2016, 90; Breitegger 2012, 13–14; Docherty 2012, 265–266.) Päätöksestä herännyt keskustelu onkin merkittävää, sillä Yhdysvallat on Ukrainan suurin sotilaallinen tukija sodassa.

Sodan toinen osapuoli Venäjä on vallitsevien tietojen mukaan käyttänyt rypäleammuksia sodassa (YK 2022; The Economist 2023; Aust 2023). Yhdysvaltain päätöksen myötä myös puolustussotaa käyvä Ukraina saa saman asearsenaalin käyttöönsä, jolloin molemmat sodan osapuolet käyttävät kiistanalaisina pidettyjä aseita. Yhdysvaltain hallinnon (Biden 2023; Valkoinen talo 2023) mukaan päätös ei suinkaan

¹ ”The art of war deals with living and with moral forces.”

ollut helppo ja vaatikin kriittistä reflektiota hallinnon eri osapuolilta. Voidaan kuitenkin sanoa, että rypäleammusten käyttö Ukrainan toimesta ei ole herättänyt samanlaista negatiivista reaktiota kuin vastaavasti Venäjän tekemänä. Ensisilmäyksellä syy tähän onkin melko yksinkertainen: Ukraina käyttää ammuksia puolustussodassa Venäjää vastaan, joka hyödyntää näitä samoja ammuksia aggressiossaan Ukrainaa kohtaan. Mutta samalla se herättää kysymyksen, miksi tämän voidaan sanoa itsestään selvästi oikeuttavan kiistanalaisina pidettyjen aseiden käytön vain toisen sodan osapuolen toimesta?

Kandidaatintutkielmassa tarkastelen post-strukturalistisen viitekehyksen kautta, kuinka Yhdysvaltain päätös rypäleammusten lähettämisestä Ukrainaan voidaan pyrkiä oikeuttamaan vetoamalla vallitseviin periaatteisiin voimankäytön oikeutuksesta kansainvälisessä järjestelmässä. Nämä voimankäytön periaatteet nousevat oikeutetun sodan teoriasta², joka pohtii sodan moraliteettia ja oikeudenmukaisuutta. Tällöin Yhdysvaltain hallinnon pyrkimys oikeuttaa tiettyä tekoa onkin pohjimmiltaan pyrkimystä määrittää oikeutetun ja oikeudenmukaisen teon määritelmää, mikä perustuu tietynlaiseen oletukseen voimankäytön sallivuudesta. Keskitynkkin täten pohtimaan, miten tietty kiistanalainen toimi voidaan pyrkiä oikeuttamaan vain toisen osapuolen kannalta (Ukraina) ja vastaavasti tuomitaan toisen osapuolen tekemänä (Venäjä).

Tutkielmani kantavana tekijänä toimii hierarkkinen vastakkainasettelu laillisen ja laittoman voimankäytön välillä. Tässä keskeistä on melko kyseenalaistamattomana pidetty kuilu itsepuolustuksen ja aggression välillä, sekä tästä vastakkainasettelusta nouseva oletus laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden rinnastamisesta. Käytännössä itsepuolustuksen ja aggression välinen kuilu ilmenee jopa Venäjän hallinnon kynnyksessä alun perin viitata sotaan hyökkäyssotana (aggressiona) käyttäen sen sijasta sotilaallisen erikoisoperaation käsitettä. Tutkielman tavoitteena ei ole täten itsessään selittää tilannetta, tai etenkin moralisoida kumpaakaan sodan osapuolta. Enemmänkin tuoda esille keskustelua ihmiskunnan fundamentaalisista kysymyksistä liittyen sodan oikeudenmukaisuuteen ja sen pulmalliseen luonteeseen.

² Tutkielmassa viitataan oikeutetun sodan teoriaan termillä ”oikeutettu” eikä ”oikeudenmukainen”, sillä kyseinen käsite on vakiintunut tapa viitata kyseiseen teoriaan. Yleisesti ottaen tutkielmassa termit ”oikeutettu” ja ”oikeudenmukainen” toimivat kuitenkin synonyymeina toisilleen, sillä englanninkielinen vastine ”just” kääntyy tässä kontekstissa suomen kielellä kumpaankin termiin.

2. POST-STRUKTURALISTINEN VIITEKEHYS JA DEKONSTRUKTIO

2.1. Post-strukturalistinen viitekehys

Post-strukturalistinen näkökulma toimii tutkielman läpivalaisevana viitekehysenä, joka tarkastelee Yhdysvaltain argumenteista nousevia oikeutetun sodan teorian piirteitä. Post-strukturalistinen viitekehys määrittää tutkielman tapaa ymmärtää tietoa ja siinä keskeisenä oleva dekonstruktion käsite toimii tapana tarkastella tietoa etenkin tutkielman analyysissä. Post-strukturalismi kyseenalaistaa positivistisen ajatuksen epistemologiasta, jossa neutraali subjekti voi tietää jotain asettumalla ulkopuoliseen asemaan todellisuutta tarkastellessa, eli toisin sanoen todellisuuden tietäminen on siihen osallistumista (Dillet 2017, 518). Post-strukturalismi ottaakin täten postpositivistisen perustan (Campbell 2013, 209). Tällöin tiedon epistemologiassa korostuu tulkinnan merkitys (Derrida 1992a), jolloin esimerkiksi tekstit eivät sisällä yhtä yksittäistä totuutta tai määritelmää vaan jokainen lukija luo yksittäisen ja muuttuvan tulkinnan tekstin tekijän tarkoitetusta merkityksestä (O’Callaghan 2018, 7).³ Tutkielma ei pyrikään selittämään tilannetta, vaan tulkitsee aineistosta nousevaa oikeutetun sodan teoriaa post-strukturalistisen viitekehysten kautta.

Post-strukturalismin määrittäminen yksiselitteisesti on melko vaikeaa (Lumsden 2013, 23; Dillet 2017, 517; Hansen 2017, 3). Keskeistä on tunnustaa, kuinka ”todellisuus” muotoutuu tiettyjen representaation muotojen kautta, ja kuinka nämä representaatiot eivät ole kuvausta faktojen maailmasta, vaan tapoja tehdä faktoja (Shapiro 1989, 13–14). Tällöin mitään materiaalista ei voidakaan esittää sen diskursiivisen representaation ulkopuolella (Hansen 2017, 5; Campbell 2013, 219). Tutkielman kontekstissa tämä tarkoittaa, että esimerkiksi sodan oikeutusta ja oikeudenmukaisuutta tarkastellessa ei voida puhtaasti katsoa missä sitä on, vaan miten sen käsitys rakentuu. Merkityksen luominen muuttuikin problemaattiseksi, kun niitä yritetään joko formalisoida perusteellisesti tai supistaa jonkin periaatteen tai ajatusmaailman nimissä, joten post-strukturalistinen viitekehys kiinnittääkin huomiota näihin rajoittaviin prosesseihin, ja tunnistaa nämä olosuhteet, jotka pyrkivät ideaaleihin (Phillips 2013, 122). Keskeinen kysymys post-strukturalistisessa tutkimuksessa ei täten olekaan ”mitä se tarkoittaa” vaan ”mitä se olettaa?” (Edkins 1999, 74).

³ Tässä tapauksessa sana ”teksti” ei viittaa yksinomaan kirjoitettuun tekstiin, vaan kaikkeen kieleen perustuvaan toimintaan.

Tutkielmassa korostuu intertekstuaalinen näkökulma, joka viittaa kriittiseen tutkimustapaan, jossa kyseenalaistetaan niin sanotun lopullisen totuuden olemassaolo. Se kyseenalaistaa teorioiden yrityksen kaventaa väittelyn aluetta ja täten dominoida sitä, ja kritisoi teorioiden totalitaarista luonnetta ontologista todellisuutta selittäessä. Käytännössä post-strukturalismi yrittääkin ymmärtää eri teorioiden asemia suhteensa toisiinsa, esimerkiksi kuinka yksi teoria voi nousta muiden yli ja hiljentää muut teoriat. Lisäksi kuinka teoria tiedonkäytännönä on usein irrotettu niistä materiaalisista käytännöistä, jotka historiallisesti on muovannut kansainvälistä järjestelmää. (Der Derian 1989, 6.) Tutkimuksellisessa asetelmassa se näkeekin teorian ikään kuin menetelmänä (theory as practise) eikä suoraan erottele niitä (George 1994, 191), jolloin teoria nähdään analyysin kohteena (Campbell 2013, 218). Tutkielmassa tarkasteltava teoria on tietenkin oikeutetun sodan doktriini.

Tutkielman kehyksenä toimii post-strukturalistinen näkökulma, sillä sen tapa tarkastella tietoa kriittisesti antaa hyvän alustan voimankäytön periaatteiden tarkastelulle, joille voidaan sanoa muodostuneen melko dominoiva asema kansainvälisessä järjestelmässä. Ne ovat tämän tutkielman kehyksessä syntyneet historiallisesti tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottuna, eikä niitä voidakaan erottaa poliittisesta toimintaympäristöstä, joka perustuu tietynlaisiin arvoihin ja normeihin elämästä, sodankäynnistä ja väkivallasta. Post-strukturalismi näkeekin politiikan kamppailuna merkityksistä (Shapiro 1989, 12) ja prosessina sosiaalisen maailman rakentamiseen, joka muokkaa eettisen toiminnan määrittelyä (Burke 2010, 96). Yhdysvaltain pyrkimys oikeuttaa tiettyä tekoa on pohjimmiltaan pyrkimystä määrittää oikeutetun ja oikeudenmukaisen teon määritelmää poliittisen kamppailun kentällä, joka perustuu tiettyyn oletukseen voimankäytön moraalisuudesta. Post-strukturalistinen asetelma asettaakin nämä käsitteet tarkastelun alaiseksi ja tuo esille, miten väitteet totuudesta ja tarpeellisuudesta naturalisoidaan (Campbell 2013, 218–219; Burke 2010, 96).

2.2. Dekonstruktio analyysinvälineenä

Tutkielmassa keskeisenä käsitteenä toimii dekonstruktio, joka liitetään etenkin ranskalaisen filosofi Jacques Derridan työhön. Dekonstruktio ei itsessään ole metodi, eikä sitä pitäisi yksinään sellaisena käsittää (Phillips 2013, 125). Se toimii kriittisenä tapana tarkastella vastakkainasettelua itsepuolustuksen ja aggression eli laillisen ja laittoman voiman välillä. Dekonstruktio on väite toiseudesta, tapa, jolla voidaan luoda käsitys toisesta (Derrida & Caputo 1997, 103). Dekonstruktio ilmentää, kuinka kaikki käsitteet perustuvat dikotomiseen erottamiseen myönteisten ja kielteisten termien välillä (Hansen 2017, 4). Keskeisenä käsitteenä on *différence*, joka viittaa siihen, kuinka merkityksen analysointi täytyy selvittää erilaisuuksien kautta, jotka kilpailevat keskenään (Derrida ja Caputo 1997, 103). Tämä tulee

sanaleikistä ranskankielisestä *différer* sanasta, joka viittaa käsitteen kaksijakoiseen merkitykseen termien erota/alistua (*differ/defer*) välillä (O’Callaghan 2016, 41). *Différence* ei rajaudu ainoastaan kieleen, vaan ulottuu kaikkialle, jota tarvitaan tai halutaan, esimerkiksi instituutioihin, seksuaalisuuteen ja kehoon. Kielen tavoin kaikki nämä rakentuvat erilaisuuksien varaan, jotka ovat hierarkkisia keskenään. (Derrida & Caputo 1997, 104.) Usein nämä ovat kapeasti määriteltyjä binäärisiä vastakohtia, joita on vain kaksi, ja joille on määrätty hierarkkinen paikka toistensa suhteen (mt., 105).

Tällainen näkökulma ilmenee käytännössä vastakohdissa, kuten jatkuvuus/muutos ja ydin/periferia. Tämä perustuu tietyn järjestelmän asettamaan hierarkiaan, jossa toinen termeistä käsitetään ylempänä todellisuutena, puhtaana ja osiin hajoamattomana periaatteena. Vastaavasti toinen termi määritetään alisteisessa suhteessa tähän termiin. Taustalla on käytäntö, jossa jokin asia normalisoidaan ja tunnustetaan niin, että se assosioidaan johonkin subjektiin tai periaatteeseen, jolla on ainakin kaksi piirrettä. Tällöin sen ajatellaan olevan jokin historian ulkopuolinen, ongelmaton ja kritiikin yläpuolella oleva periaate. (Ashley 1989, 261.) Tällöin ”todellisuuden” problematisointi tarjoaa kaksi mahdollista määritelmää, joista vain toinen voidaan valita (Campbell 2013, 218). Tämän tutkielman kontekstissa nämä vastinparit ovat itsepuolustus ja aggressio sekä näihin liittyvät laillinen ja laiton voima. Voidaan sanoa, että käsitys itsepuolustuksesta ja laillisuudesta on melko normalisoitu ja omalla tavallaan kritiikin yläpuolelle nostettu periaate oikeusjärjestelmässä. Laillisen itsepuolustuksen määritelmä onkin korkeammassa kritiikin yläpuolella nostetussa asemassa, kun taas laittoman aggression käsitys on alisteisessa hierarkiassa tähän verrattuna.

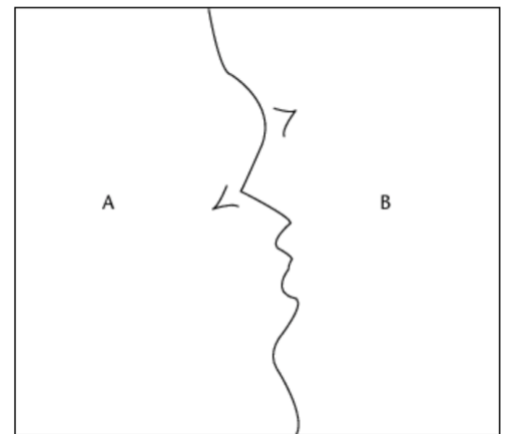
Différence toimii tapana päästä tämän suljetun binäärisen eksluusion yli ja tekee mahdolliseksi mennä näiden kahden määritelmän ulkopuolelle rajattomiin määritelmiin ja mahdollisuuksiin. Tätä edellyttää se, että ymmärtää näiden kahden epävarmuuden ja satunnaisuuden luonteen. (Derrida & Caputo 1997, 105.) Dekonstruktiossa keskeistä onkin, että binääristä vastakkainasettelua ei yritetä neutralisoida, mutta samalla ei ylläpidetä vastakkainasettelua analysoimalla ilmiötä puhtaasti näiden kahden muodostaman suljetun entiteetin sisältä (Derrida 1988, 47–48). Sen tavoitteena ei ole millään tavalla eliminoida näitä erilaisuuksia, vaan tuoda niitä esiin tarkastelun alaiseksi. Post-strukturalistinen analyysi keskittyykin dekonstruoimaan tulkinnan avulla konsepteja ja kieltä, jotka ovat muodostaneet etuoikeutettuja diskursseja kansainvälisessä järjestelmässä. Sen avulla voidaan tällöin tarkastella miten diskurssit rakentavat puhtaan kuvaamisen sijasta todellisuutta sekä purkaa osiin määrättyjä vastakohtia ja hierarkioita. (Der Derian 1989, 4–5.)

2.2.1. Différence ja käsitys itsestä/toisesta, ulkoisesta/sisäisestä

Tutkielman kannalta keskeiset binääriset vastakohtat perustuvat tietynlaiseen ulossulkemisen periaatteeseen. Michel Foucaultin mukaan binäärinen jaottelu sisäisen ja ulkoisen välillä perustuu siihen, että mitä on *sisällä*, määritellään olevan *itseys* (self), joka on hyvää, ensisijaista ja alkuperäistä, kun taas *ulkoisen* määritellään olevan *toiseus* (other), joka on vaarallista, toissijaista ja ei-alkuperäistä (Campbell 2013, 215). Useimmissa tapauksissa käsitykset järjestyksestä ja yhtenäisyydestä liitetään *sisäiseen* asettaen sen korkeammalle arvolle kuin epäjärjestykseen liitetty *ulkoinen* (Dillon 2013, 34). Samankaltaisessa hierarkiassa on dekonstruktion tarkastelemat termit itsepuolustuksesta ja aggressiosta ja laillisesta ja laittomasta voimankäytöstä.

Käsitykset erilaisuudesta operoivat rajojen kautta. Tätä voidaan ilmentää vieressä olevalla kuvalla (Kuva 1). Kuva ilmentää selkeää binääristä erottelua, jossa raja erottaa kaksi kasvoa toisistaan. Paradoksaalisesti tämä sama raja myös luo kuvan yhtenäisistä kasvoista. Koska sama raja muodostaa ääriviivat molemmille kasvoille, toinen kasvoista täytyy aina työntää taka-alalle, jotta voidaan tarkentaa kuva toisesta kasvosta. Käytännössä molemmat kasvot määrittävät täten toista, mutta kumpaakaan ei ole mahdollista havaita ilman että toinen laitetaan taka-alalle. Tämä raja erottaa *ulkoisen* ja *sisäisen* toimien rakenteena, joka tuottaa keskinäisesti määritteleviä perspektiivejä. (Mt., 2013, 33–34.)

Kuva 1. (Dillon 2013, 34).

Vastakohtissa eli binäärisissä jaotteluissa toinen hierarkiassa alempana oleva termi muodostaa ”ulkoisen” ensimmäisen termin ”sisäiselle”, jota ilman termiä olisi mahdotonta määrittää (Edkins 1999, 12). Laillista voimankäyttöä onkin mahdotonta määrittää ja asettaa ylemmäksi termiksi hierarkiassa määrittämättä laittoman voimankäytön luonnetta. Sillä laillinen voima on loppujen lopuksi voimankäyttöä, joka ei ole laitonta. Vastaavasti itsepuolustuksen määritelmää ei voi myöskään syntyä ilman aggressiota, sillä ilman aggressiota ei voi olla siihen reagoivaa itsepuolustusta. Binääristen jaottelujen prosessi ei kuitenkaan ole vakaa, vaan termit voidaankin asettaa tarkastelun alaiseksi dekonstruktion avulla (mt., 12).

2.2.2. Oikeudenmukaisuuden ja laillisuuden jaottomuus dekonstruktiossa

Derridan käsitys oikeudenmukaisuuden ja laillisuuden jaottomuudesta dekonstruktiossa toimii eräänä tutkielman keskeisimpänä ajatuksena tarkastellessa Yhdysvaltain päätöksen oikeutusta. Demonstroidaan tätä seuraavasti: Jotta jokin lakiin perustuva päätös voi olla oikeutettu, päätöksen tekijän ei täydy ainoastaan noudattaa laillisuusperiaatetta vaan omaksua laki sellaisenaan ja antaa laille moraalinen arvo sitä soveltaessa ja toimeenpannessa. Koska jokainen tapaus on kuitenkin erilainen, lakiin perustuva päätös on aina tulkinta kulloisenkin lain toimeenpanosta. (Derrida 1992b, 23.) Toisin sanoen lakiin perustuva päätös on representaatio oikeudenmukaisuudesta, sillä se perustuu ajatukseen, että konkreettisesti laissa realisoituu metafyyssinen käsitys oikeudesta (Soutiropoulos 2013, 399). Tästä paradoksista seuraa, että emme voi sanoa jonkin päätöksen olevan oikeutettu tai oikeudenmukainen, vaan enemmänkin legitiimi tai lainmukainen (Derrida 1992b, 23).

Lain toimeenpano onkin legitiimi, kun se perustuu ajatukseen laillisesta auktoriteetista. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että laki olisi oikeudenmukainen, sillä lain toimeenpanon voidaan katsoa olevan legitiimi, vaikka laki itsessään voidaan kokea epäoikeudenmukaiseksi. (Edkins 1999, 81.) Laki onkin aina auktoriteettiin perustuva voima, joka oikeuttaa itsensä panemalla itsensä toimeen, vaikka tämän oikeutuksen voidaan kokea olevan epäoikeudenmukainen (Derrida 1992b, 5–6). Oikeudenmukaisuus lain kontekstissa on kuitenkin aina toimi, joka jakaa (mt., 24), sillä oikeuspäätös kiistatta perustuu tapauksen laillisuuteen tai laittomuuteen. Binäärinen jaottelu itsepuolustuksen ja aggression välillä perustuu tällaiseen samanlaiseen jaotteluun, jonka taustalla on jaottelu laittoman ja laillisen voimankäytön välillä. Oikeudenmukaisuus ei voi kuitenkaan perustua lakiin, sillä laki on tietynlainen representaatio oikeudenmukaisuudesta, minkä vuoksi sitä ei voidakaan dekonstruktoida samalla ajatuksella, kuin laillisuutta dekonstruktoidaisiin (Soutiropoulos 2021, 855).

2.3. Post-strukturalistisen viitekehyksen kriittinen tarkastelu

Jotta post-strukturalistisen viitekehyksen hyödyntäminen tutkielmassa olisi perusteltua, täytyy tuoda esille myös sen heikkoudet tutkimuksellisessa kontekstissa. Ensisilmäyksellä dekonstruktio ja post-strukturalistinen viitekehys voisi sortua tietynlaiseen moraaliseen relativismiin, jossa käsitykset oikeudenmukaisuudesta eliminoidaan täysin. On tärkeää tuoda esille, että tilanne ei ole tämä. Derridan mukaan mahdottomuus määrittää oikeudenmukaisuutta ehdottomasti universaalisti sitovaan normatiiviseen ja lainmukaiseen muotoon ei itsessään luo mahdollisuutta moraaliseen relativismiin, vaan

sen sijaan avaa mahdollisuuden oikeudenmukaisuuden innovatiiviseen tarkasteluun (Soutiropoulos 2021, 856).

Différence ja dekonstruktio eivät olekaan mikään käsite tai aate, joka olisi sen totuudenmukaisempi kuin ”ulkoinen todellisuus”, vaan se on kritiikin muoto. Post-strukturalismia hyödyntäessä voi helposti sortua näkemykseen siitä, kuinka se haastaa tiedon objektiivisuutta sen subjektiivisuuden kustannuksella (Dillet 2017, 518). Post-strukturalismi ei kuitenkaan tuo esille jonkin teorian heikkouksia tai puutteellisuutta vaan toimii analyysinvälineenä, jolla voidaan tarkastella tämän teorian perustaa. Se ei ota tietoa annettuna vaan ottaa huomioon, että mikä määritetään luonnolliseksi, ilmiselväksi tai universaaliksi, on muodostunut tällaiseksi jostakin syystä historiallisessa kontekstissa ja on täten rakennettua eikä annettua. (Edkins 1999, 74.) Samalla post-strukturalistinen asetelma mahdollistaa kuitenkin niin sanotun kehämäisen tilanteen, jossa jokaista tulkintaa voi kyseenalaistaa uudelleen ja uudelleen. Tällöin tiedon epävarmuuden hyväksyminen tutkimuksessa on keskeistä (Derrida 1992a).

Kuten jokaisen tieteellisen suuntauksen kanssa, myös post-strukturalistinen viitekehys on oman aikakautensa teos. Se syntyi 1960-luvulta lähtien aikana, jolloin olemassa olevia poliittisia auktoriteetteja haastettiin voimakkaasti (Campbell 2013, 213). Post-strukturalistisia kirjoittajia lukiessa onkin tärkeää laittaa heidän tekstinsä siihen kontekstiin, minkä puolesta tai mitä vastaan he kirjoittivat kulloisenakin aikana (Dillet 2017, 518). Esimerkiksi Derridan käsitys oikeudenmukaisuudesta dekonstruktion kohteena syntyi vastareaktionä ns. liberalismiin voitonriemuun, jota ilmensi käytännössä Fukuyaman kuuluisa ”end of history” teesi 1990-luvulla. Derrida toikin oman panoksensa oikeudenmukaisuuden käsitteen ontologiseen väittelyyn, joka oletettavasti säilyy ikijatkuvana, vaikka poliittiset järjestelmät ja teoreettiset paradigmat muuttuisivatkin ajan kuluessa. (Soutiropoulos 2021, 857.) Se ei kuitenkaan tee siitä, sen ”totuudenmukaisempaa” kuin mikään muukaan oikeudenmukaisuutta tarkasteleva teoria. Eikä tämä tutkielma sitä sellaisenaan myöskään ota.

3. RYPÄLEAMMUKSET JA KANSAINVÄLINEN OIKEUSJÄRJESTELMÄ

3.1. Rypäleammusten kieltosopimus ja Yhdysvaltain suhtautuminen rypäleammuksiin

Rypäleammusten kieltosopimus (2008) hyväksyttiin vuonna 2008 Oslossa ja se astui voimaan 1.8.2010. Sopimuksen mukaan ”rypäleammukset ovat tavanomaisia ammuksia, jotka on suunniteltu levittämään tai vapauttamaan räjähtäviä tytärammuksia ja jotka painavat alle 20 kg sisältäen kyseiset tytärammukset” (Käännös H.P)⁴. Keskeistä on, että rypäleammusten toimintamekanismi tekee niistä huomattavasti tehokkaamman aseenn sotilaalliseen käyttöön kuin yksittäiset ammukset (Breitegger 2012, 14). Rypäleammuksia voidaan laukaista sekä maalta että ilmasta. Kun ammukset on laukaistu ne vapauttavat useita satoja tytärammuksia, mikä mahdollistaa useiden ammusten leviämisen suuremmalle maantieteelliselle alalle. Täten ne ovat hyvin hyödyllinen ase esimerkiksi useita ja laaja-alaisia kohteita vastaan, kuten lentokenttiä ja teollisia laitoksia sekä liikkuvia kohteita vastaan. (Dinstein 2016, 90; Breitegger 2012, 13; Docherty 2012, 266.)

Nämä ominaisuudet tekevät rypäleammuksista hyvin uniikkeja sotilaallisesta ja humanitaarisesta näkökulmasta katsoen (Breitegger 2012, 13) tehden niistä sotilaallisesti tehokkaita, mutta humanitaarisesti ongelmallisia. Suorien henkilövahinkojen lisäksi räjähtämättömillä tytärammuksilla on myös sosioekonomisia vaikutuksia, sillä maaperään jääneet ammukset vaikeuttavat alueen hyötykäyttöä esimerkiksi maanviljelyyn (Docherty 2012, 256). Rypäleammukset herättivät kritiikkiä jo 1970-luvulta lähtien Vietnamin sodan yhteydessä, mutta vasta niiden käyttö Pohjois-Atlantin puolustusliiton (Nato) toimesta Jugoslaviassa 1999 ja Yhdysvaltain toimesta Afganistanissa 2001–2002 herätti aitoa pyrkimystä aseiden kieltoon. Kansainvälisellä tasolla rypäleammukset herättivät voimakkaan reaktion Yhdysvaltain ja Yhdistyneiden Kuningaskuntien käyttäessä niitä Irakin sodassa vuonna 2003. (Bolton & Nash 2010, 176–177; Docherty 2012, 266–267.) Viimeinen sysäys sopimukselle syntyi kuitenkin Israelin pommittaessa Libanonia vuonna 2006 (Bolton & Nash 2010, 177). Rypäleammusten kieltosopimus voidaankin nähdä jatkona humanitaariselle aseidenriisunnan kehitykselle, jonka aloitti Maamiinujen kieltosopimus vuonna 1997 (Bolton & Nash 2010, 265). Se oli seurausta aseiden väärinkäytöstä siviilejä

⁴ ““Cluster munition” means a conventional munition that is designed to disperse or release explosive submunitions each weighing less than 20 kilograms, and includes those explosive submunitions.”

kohtaan etenkin valtioiden sisäisissä sodissa, mutta myös useiden valtioiden yleisestä tyytymättömyydestä kansainvälisten normien riittämättömyyteen (Wisotzki 2013, 82).

Vaikka Yhdysvallat eivät allekirjoittaneet Rypäleaseiden kieltosopimusta, valtion hallinnon suhtautuminen niiden käyttöön on ollut monimutkaista. Yhdysvallat oli tuohon mennessä keskeisin rypäleammusten käyttäjä, sillä se oli hyödyntänyt niitä mm. Vietnamissa ja Laosissa, Jugoslavian hajoamissodissa sekä Lähi-Itään sijoittuvissa konflikteissa (Borrie 2009, 196). Sopimuksen neuvottelujen aikana tuli kuitenkin ilmeiseksi, että maan hallinto suhtautui vakavasti ammusten aiheuttamiin riskeihin ja Yhdysvallat olivatkin ensimmäisiä valtioita, jotka alkoivat kehittämään ammusten käytännöllisiä ja teknisiä piirteitä, jotta niiden luotettavuutta ja tarkkuutta voitiin parantaa ja niiden toimintapiiriä puhtaasti sotilaallisiin kohteisiin pystyttiin rajata ja kontrolloida (Borrie 2009, 196–197). Loppujen lopuksi perimmäinen syy sopimuksen allekirjoittamatta jättämiseen oli Yhdysvaltain näkemys kiellosta Naton sotilaallisia toimintamahdollisuuksia heikentävänä tekijänä (mt., 199–200). Yhdysvaltain näkökulmasta rypäleammusten lähettämistä ei täten estä ainakaan lainmukaiset periaatteet, vaikkakin kysymys niiden moraalisuudesta on monimutkaisempi.

3.2. Kansainvälinen oikeusjärjestelmä ja voimankäytön periaatteet

Tutkielman kannalta on tärkeää tarkastella kansainvälisen oikeuden luonnetta, sillä kansainvälisellä oikeudella on keskeinen rooli sotaan ja rauhaan liittyvissä kysymyksissä. Kysymys siitä, onnistuuko kansainvälinen oikeus estämään sotia, asetetaan usein rinnakkaiseksi kysymykseksi siitä, onko kansainvälinen oikeus edes validia alun perinkään (Weller 2015, 4; Best 1994, 4). Jonkinlainen muoto kansainvälisestä oikeudesta muodostuu, kun eri ryhmät alkavat identifioida itsensä erillään naapuriryhmistä, identifioiden ”meidät” ”heistä” esimerkiksi valtioiden tapauksessa. Tämänkaltaisista primitiivisistä erotuksista, jotka vaikuttavat olevan lähes universaaleja, nousee perusta kansainvälistä oikeutta kuvaaville lainmukaisille periaatteille. On olemassa *me* ja sitten on myös *he*. Me voimme olla heidän ystäviänsä tai heidän vihollisia, ja jos he taistelevat jotakuta toista vastaan, me voimme olla heitä vastaan, heidän puolellansa tai pysytellä kokonaan ulkopuolella. Voimme kansainvälisen oikeuden termein täten olla sodassa, rauhassa, tai neutraaleja. Meidän rauhamme sinetöidään sopimuksella, meidän sotiamme sitoo tietyt säännöt. Me taistelemme ylläpitääksemme tiettyjä oikeuksia, jolloin ne moraaliset periaatteet, jotka oikeuttavat meidän päämäärämme myös rajoittavat niitä keinoja, joita käytämme sen saavuttamiseksi. (Lowe 2007, 8.)

Kansainvälisen oikeuden voimankäytön periaatteet ovat paljolti oman aikansa tuotoksia toimien täten representaatioina tietyssä historiallisessa ja sosiaalisessa kontekstissa. Ne liittyvät kysymyksiin siitä, miten meidän pitäisi toimia maailmassa riippuen kulloisenkin ajan käytännöistä ja normeista (Dillon 2013, 13). Tällöin jokainen ajanjakso onkin kamppailu eri määritelmistä siitä mikä on moraalista ja problemaattista sekä miten kysymykset hallitsemisesta ja säännöistä päätetään (mt., 14). Voimankäytön periaatteet nykypäivänä tulevat esille Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa, joka toimii viitekehyksenä valtioiden oikeuksille ja velvollisuuksille kansainvälisessä järjestelmässä ja rajoittaa valtioiden voimankäyttöä (Anand 2009, 38). Peruskirjan (1945) mukaan ”kaikkien jäsenten on pidätyttävä kansainvälisissä suhteissaan väkivallalla uhkaamisesta tai sen käyttämisestä minkään valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan” (Artikla 4(2)) ja ”jos jokin Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, ei mikään tämän peruskirjan säännös saa rajoittaa sen luonnollista oikeutta erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen, kunnes neuvosto on ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi” (Artikla 51).

Voimankäytön kieltö omaakin tällä hetkellä kansainvälisessä järjestelmässä kiistämättömän aseman niin sanottuna *jus cogens* sääntönä eli ehdottomana lakina, josta mikään valtio ei voi poiketa (Schrijver 2015, 485; Haque 2022, 158; Orakhelashvili 2015, 165–166; De Hoogh 2015, 1164–1165). Se toimii lähes itsestään selvänä otettuna periaatteena, määrittäen voimankäytön valtioiden toimesta kansainvälisessä järjestelmässä kielletyksi, mutta asettaen sen poikkeukseksi voimankäytön itsepuolustuksen nimissä tai turvallisuusneuvoston valtuuttaman intervention kautta. Voimankäytön kiellon rikkomisen nähdään käynnistävän kansainvälisessä yhteisössä periaatteen, jonka mukaan muut valtiot eivät saa auttaa säännön rikkojaa ja vastaavasti pyrkivät lopettamaan tämän aggression kollektiivisen toiminnan kautta esimerkiksi tukemalla aggression kohteena olevaa valtiota (Weller 2015, 18). Asettaen täten määritelmän hyväksyttynä pidetylle toiminnalle valtioiden voimankäytön suhteen.

Tutkielman kannalta keskeinen oletus kuitenkin on, että oikeus ja oikeudenmukaisuus sodan kontekstissa eivät ole sama asia. Vaikka vaatimus oikeudenmukaisuudesta voi ilmetä lain puitteissa tai sen vastaisesti, se usein myös ylittää lain (Dillon 2013, 97). Oikeusjärjestelmän lakien kokoelma voi synnyttää jonkinasteisen oikeudenmukaisuuden järjestelmän, joka ilmentää ja panee toimeen kulloisenkin yhteisön kulttuurisia arvoja ja eettisiä uskomuksia. Tämän järjestelmän perusta voi vaihdella esimerkiksi käsityksestä jumalallisesta inspiraatiosta, luonnosta tai terveestä järjestä. Riippuen tästä perustasta epäoikeudenmukaisuudesta voi kuitenkin tulla epäluonnollista tai järjenvastaista. Epäoikeudenmukainen

teko on täten epänormaalin muoto, joka uhkaa kyseisen oikeusjärjestelmän asemaa. Me määritämmekin oikeuden ja oikeudenmukaisuuden sen perusteella, miten se on vakiinnutettu ja miten sitä jaetaan. Täten määritämme sen riippuen siitä, miten yleisesti ottaen ajattelemme ja toimimme, sillä ajatus ”toisesta” oikeudesta korreloituksi toisenlaiseen ajattelutapaan. (Dillon 2013, 98.)

3.3. Sodan määritelmän muodostuminen

Samalla tavalla kuin käsitys kansainvälisestä oikeudesta on tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottu representaatio, myös käsitys sodasta riippuu sen historiallisesta kontekstista. Aikakausi muodostuu myös sen väkivaltaisista käytännöistä yhtä paljon kuin sen yhteiskunnallisista käytännöistäkin (Dillon 2013, 14; Jakoby 2008, 2–4; Best 1994, 14–15). Väkivalta ja aggression määritelmät liittyvät vahvasti aikakauden muodostumiseen, sillä sodan ja elämän muodot ovat linkittyneinä toisiinsa. Sotaan liittyvät diskurssit ja niiden strateginen muuntautuminen ovat täten olleet aina keskeisiä aikakauden muodostumisessa. (Dillon 2013, 14.) Määritelmä siitä mikä on tai ei ole sotaa onkin ottanut eri aikoina erilaisia muotoja, joskus tavoilla, jotka vastustavat äärimmäistä voimankäyttöä. Tämä onkin ihmisten päättämä rajoitettu määritelmä, joka kertoo ketkä saavat taistella, mikä sodassa on hyväksyttyä toimintaa ja millainen asema sodan voittajalla on. Sotaa ei voida määrittää voimankäyttönä ilman kyseisen voimankäytön kontekstia: missä se tapahtuu ja mistä se saa merkityksensä. Sodassa pätee täten sama periaate kuin muussakin toiminnassa, keskeistä ei ole itse fyysinen toiminta vaan ne instituutiot, käytännöt ja tavat, joita tämä toiminta rakentaa. Täten sodan käsitystä muokkaavat sosiaaliset ja historialliset käytännöt eivät ole sattumanvaraisia tai ulkoisia sille, sillä sota on sosiaalinen luomus. (Walzer 2000, 24.)

Vaikka Venäjän ja Ukrainan välisen sodan aikaan kansainvälinen oikeus kieltää aggression ja rajaa voimankäytön esimerkiksi itsepuolustukseen, samaa ei voida sanoa jokaisesta aikakaudesta. Vuodesta 1945 lähtien kansainvälinen oikeus on kieltänyt aggressiivisen sodan. Tätä ennen kuitenkin katsottiin, että valtiolla on oikeus käydä sotaa sen intressien mukaisesti, ja kansainvälisen oikeuden tavoite olikin enemmän rajoittaa valtioiden sodankäynnistä syntyviä haittoja kuin itse sotaa (Buchanan 2004, 77; Weiss & Thakur 2010, 63; Lesaffer 2015, 36; Best 1994, 18). Nykypäivänä kansainvälisen aseellisen konfliktin kriteeri täytyykin, kun kaksi tai useampi valtio ryhtyvät sotatoimiin toisiaan vastaan (Dinstein 2016, 1). Myös lähes kaikki valtiot ovat nykyään samaa mieltä siitä, että aseellisen hyökkäyksen myötä valtion oikeus itsepuolustukseen aktivoituu (Gray 2008, 128). Täten sotaa ja väkivaltaa täytyy tarkastella oman aikakautensa kontekstissa.

On tärkeä tuoda esille, että sota synnyttää perustavanlaatuisia eettisiä kysymyksiä juuri siksi, että se altistaa kokonaisia kansoja kuoleman vaaraan (Burke 2010, 98; Norman 1995, 1). Kautta aikain sotia onkin sodittu sen elämänmuodon puolesta, jota on pidetty taistelemisen arvoisena. Täten sotaa ei voi olla olemassa monimuotoisten diskursiivisten instituutioiden ja käytäntöjen ulkopuolella, jotka muodostavat tietynlaisen elämänmuodon. Kysymyksenä onkin millaisen poliittisen subjektin puolesta tai millaisen ymmärryksen ihmiskunnasta puolesta sotia on sanottu sotivan sekä millaiset käsitykset vaarasta ja uhkasta, ja siitä keillä on lupa tappaa ja missä tapauksissa, synnyttävät nämä. Mitä tahansa tämä motivaatio onkin, se vaatii jonkinlaisen perustan tai järjelyn välttämättömästä tappamisesta. (Dillon & Reid 2009, 15–16.) Ilman tätä perustaa tappamisen oikeuttamisesta tulisi hyvin haasteellista.

3.4. Rypäleammukset ja kansainvälinen oikeus Ukrainan tapauksessa

Yhdysvallat sekä kumpikaan sodan osapuolista Ukraina ja Venäjä eivät kuulu Rypäleammusten kieltosopimuksen piiriin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että ne voisivat käyttää rypäleammuksia holtittomasti. Edes rypäleamuseiden kieltosopimuksen ulkopuoliset valtiot eivät voi käyttää rypäleammuksia ilman mitään rajoituksia, sillä niitä sitoo kansainvälisen oikeuden periaatteet (Aust 2023). Tämän tutkielman kannalta valtioiden voimankäytön tarkastelu on kuitenkin melko yksinkertainen, sillä kyseessä on sota kahden valtion välillä.⁵ Täten YK:n peruskirjan kriteeri itsepuolustuksesta täyttyy, vaikkakin YK:n turvallisuusneuvosto ei ole tuominnut hyökkäystä Venäjän ollessa neuvoston pysyvä jäsen.

Tällä hetkellä yleisesti hyväksytty näkökulma onkin, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan rikkoo peruskirjan mukaista voimankäytön kieltä sekä aggression kieltävää ehdotonta normia. Tällöin Venäjän omista väitteistä huolimatta tekoa ei voida luokitella itsepuolustukseksi tai humanitaariseksi interventioksi. Venäjän rikkoessa voimankäytön kieltävää normia, voimankäytön salliva normi eli itsepuolustus aktivoituu Ukrainalle, ja samalla myös muiden valtioiden oikeus taistella Ukrainan rinnalla. (Haque 2022, 155–156.) Perustuen voimankäytön kieltävän normin tuomaan lainmukaiseen velvollisuuteen vastatoimenpiteistä aggression tekijää kohtaan, jotta aggressio saadaan loppumaan (Haque 2022, 158; Weller 2015, 18).

⁵ Katso esim. Gray 2008 tai Ruys 2010. YK:n peruskirjan voimankäytön periaatteet ovat olleet melko kriittisen tarkastelun alaisina perinteisen valtioiden välisen sodan määritelmän ulkopuolella, esimerkiksi sisällissotien ja terrorismin tapauksissa. Täten voimankäytön periaatteet eivät läheskään aina ole yhtä yksiselitteisesti toimivia kuin tämän tutkielman tapauksessa ne ovat, eikä niitä pitäisi ottaakaan sellaisina.

Voitaisiinkin täten sanoa, että Ukraina olisi asettanut itsensä kansainvälisen oikeuden piiriin hyödyntämällä jokaista mahdollista laillista keinoa Venäjän aggressiota kohtaan. Tämä muodostaa alhaisemman kynnyksen auttaa Ukrainaa ja vastaavasti nostaa muiden valtioiden kynnystä auttaa Venäjää sodassa. Samalla se vaatii, että Ukraina noudattaa tarkasti lainmukaisia periaatteita omassa toiminnassaan, jotta se ei heikennä omaa assosiaatiotaan kansainväliseen oikeuteen. (Haque 2022, 158–159.) Tämän vuoksi Ukraina on luvannut käyttävänsä aseita vain sääntöjen mukaisesti ja tietyillä alueilla, mikä olisi sinänsä mahdollista heidän käyttäessään ammuksia omalla maaperällään (Aust 2023). Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta Ukrainalla olisikin moraalinen ja lainmukainen asema rypäleammusten käytön suhteen perustuen itsepuolustuksen asemaan vahvana poikkeuksena voimankäytön kieltoon.

4. AINEISTON ESITTELY JA OIKEUTETUN SODAN TEORIA

4.1. Aineistona Yhdysvaltain hallinnon julkilausumat

Tutkielmassa primääriaineistona toimii kolme Yhdysvaltain hallinnon ulostuloa rypäleammuksiin liittyen. Yksi näistä on Yhdysvaltain turvallisuuspoliittisen neuvonantajan Jake Sullivanin ja Valkoisen talon lehdistösihteeri Karine Jean-Pierren virallinen Valkoisen talon tiedotustilaisuus (Valkoinen talo 2023) päätöksen julkistamispäivänä. Muina aineistoina toimii Yhdysvaltain puolustusministeriön puolustuspolitiikan alivaltiosihteerin tohtori Colin Kahlin tiedotustilaisuus (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023) samana päivänä sekä Yhdysvaltain presidentin Joe Bidenin (2023) antaman haastattelun puhtaaksikirjoitus, jonka presidentti antoi CNN:lle muutama päivä rypäleammuksista tehdyn päätöksen tiedottamisen jälkeen.

Aineistot ilmentävät Yhdysvaltain hallinnon virallista linjaa rypäleammuksien lähettämisen suhteen, ja ne kaikki ovat ilmestyneet lyhyen ajan sisällä päätöksen julkaisusta ollen täten myös ajallisesti relevantteja. Päätös lähettää aseita Ukrainaan oli Yhdysvaltain presidentin tekemä, minkä vuoksi presidentti Bidenin oma virallinen ulostulo toimii yhtenä lähteenä. Yhdysvaltain turvallisuuspoliittinen neuvonantaja Jake Sullivan taas toimii presidentin ensimmäisenä neuvonantajana turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja täten toimii presidentin turvallisuuspoliittisena edustajana Valkoisen talon virallisissa lehdistötilaisuuksissa. Valkoisen talon lehdistösihteeri Karine Jean-Pierre toimii Yhdysvaltain hallinnon ja etenkin presidentti-instituution virallisena tiedottajana. Yhdysvaltain

puolustusministeriö, joka on vastuussa valtion asevoimista, taas antoi virallisen ilmoituksen rypäleammuksien lähettämisestä Ukrainaun.

Kaikista näistä dokumenteista nousee esille toisaalta oikeutetun sodan teorian piirteitä ja toisaalta post-strukturalistinen ajattelu binäärisistä vastakohtista. Argumenttien pohjalla toimii ajatus itsepuolustuksesta voimankäytön oikeuttajana suhteessa Venäjän tekemään aggressioon. Toisaalta oikeutetun sodan teorian ajatus siitä, milloin voimankäyttö on sallittua tai kiellettyä. Toisaalta ajatus toisilleen vastakkaisista itsepuolustuksesta ja aggressiosta eli laillisesta ja laittomasta voimankäytöstä, joista ensimmäinen asetetaan kritiikin yläpuolelle samalla kuin toinen tuomitaan. Aineisto edustaa täten kokonaisuudessaan hyvin niitä virallisia argumentteja, joita Yhdysvaltain hallinto käytti rypäleammusten lähettämisen oikeuttamiseksi.

4.2. Oikeutetun sodan teoria post-strukturalistisen viitekehyksen tarkastelussa

Post-strukturalistinen näkökulma pyrkii toimimaan valtavirtateorioiden konventionaalisten käsitteiden, kuten turvallisuuden, sodan ja valtion, kautta niiden hylkäämisen sijasta (Hansen 2017, 7). Tämän vuoksi primääriaineistosta nouseva oikeutetun sodan teoria toimiikin hyvänä tarkastelun kohteena. Oikeutetun sodan teoria on muutaman vuosituhatvan vanha filosofinen, lainopillinen ja uskonnollinen keskustelu sodan legitimitetistä, joka on aikojen saatossa kiteytynyt tiettyjen periaatteiden ympärille (Bellamy 2006, 2; O’Driscoll ym. 2021, 859; Norman 1995, 117). Yksinkertaisesti sanottuna se määrittelee milloin voimankäyttö on laitonta ja milloin sallittua, ja jopa moraalisesti suotavaa (Walzer 2000, 59). Oikeutetun sodan teorian ei voida sanoa olevan mikään tietty yhtenäinen teoria sen perinteisessä merkityksessä vaan enemmänkin yhteinen konsensus tietyistä sodan moraliteettiin liittyvistä periaatteista (Renic 2019, 2; O’Callaghan 2016, 4; O’Driscoll ym. 2021, 859). Sen perusoletuksena täten on, että sota on oikeutettua tietyissä tapauksissa ja väkivalta sodan kontekstissa voi toimia oikeudenmukaisuuden välineenä (Zehfuss 2007, 494; O’Callaghan 2015, 4).

Oikeutetun sodan teorian keskeisiä käsitteitä on *jus ad bellum* ja *jus in bello*, joista ensimmäinen määrää oikeuden ryhtyä sotaan ja toinen määrää sodan oikeussäännöt (Bellamy 2006, 4; O’Driscoll 2020, 188; Norman 1995, 118)⁶. Oikeus ryhtyä sotaan (*jus ad bellum*) muodostuu neljästä periaatteesta, joista tämän tutkielman kannalta keskeisin on oikeutettu syy. Se on käytännössä usein rajattu itsepuolustukseen,

⁶ *Jus ad bellum* ja *jus in bello* lisäksi on noussut käsitys *jus post bellum*, joka viittaa sodan jälkeisen toiminnan moraliteettiin (Bellamy 2006, 121). Tämän tutkielman kannalta kolmas käsite ei kuitenkaan ole relevantti sodan vielä ollessa käynnissä.

muiden puolustamiseen tai rauhan palauttamiseen, ja usein määritellään melko absoluuttisin termein: joko sodalla on tai ei ole oikeutettu syy (Bellamy 2006, 123). Vaikka oikeutetun sodan teoria korostaa itsepuolustuksen periaatetta, puolustussota ei kuitenkaan ole täysin rajatonta sen mukaan. Sitä sitoo suhteellisuuden periaate eli toiminnan täytyy olla oikein suhteutettua (Rodin 2014, 71; Weller 2015, 23; Norman 1995, 119) sekä erottamisen periaate eli taistelijoiden ja ei-taistelijoiden erottaminen toisistaan (Elshtain 2003, 65; Walzer 2000, 144; Norman 1995, 119).

Ei-taistelijoiden eli siviilien immuniteetti sodassa on voimakas normi kansainvälisessä järjestelmässä, jonka rikkomiseen reagoidaan melko universaalisti tuomitsevilla tavalla. Valtion sitoutuminen tämän normin toteutumiseen nähdäänkin edellytyksenä toiminnan legitimitettiin sodassa. (Erskine 2013, 51.) Suhteellisuuden periaate on taas vahvasti ehdollinen, sillä valtavirtaisten lakiin perustuvien käsitysten mukaan valtion suvereniteetin säilyttäminen epäoikeudenmukaista/laitonta hyökkäystä vastaan, asetetaan usein korkeammaksi prioriteetiksi. Täten kun valtiota uhkaa epäoikeudenmukainen tuho, suhteellisuuden periaatteet jäävät taka-alalle. (Rodin 2014, 71.) Kun poliittinen yhteisö on eksistentiaalisessa uhkassa vihollisen toimesta, se on äärimmäisessä hätätilassa (supreme emergency), jolloin tavanomaiset itsepuolustuksen rajoitteet laitetaan sivuun (Walzer 2000, 253). Toisin sanoen sota voidaan määrittää yhä oikeutetuksi, vaikka itsepuolustukseen käytetyt keinot olisivat vähemmän rajallisia.

Vastaavasti sodan oikeussäännöt (*jus in bello*) sisältää kolme eri periaatetta. Ensimmäinen määrää, kuinka provosoimaton aggressio jotakin poliittista yhteisöä kohtaan oikeuttaa laillisen voimankäytön kansallisessa itsepuolustuksessa. Toiseksi kummallakin puolella olevilla taistelijoilla on velvollisuus olla tappamatta siviilejä tahallisesti. Ja kolmanneksi kummallakin puolella olevilla taistelijoilla on tasa-arvoinen ja oikeutettu riski tulla tapetuksi ja tappaa. (Fabre & Lazar 2014, 2.) Keskeinen peruste oikeutetun sodan teoriassa on, että sodan moraliteettia voidaan arvioida *jus ad bellum* ja *jus in bellum* kautta ainoastaan erikseen itsenäisinä ominaisuuksina, koska ensimmäinen viittaa valtioiden syyhyn taistella ja toinen viittaa keinoihin, joita valtiot ottavat käyttöön sodassa. Täten ensimmäisestä voidaan sanoa, että tietty sota on oikeutettu tai epäoikeutettu ja vastaavasti toisesta voidaan sanoa, että tiettyä sotaa soditaan oikeutetusti tai epäoikeutetusti. Toisin sanoen *jus ad bellum* arvioi aggressiota ja itsepuolustusta, ja *jus in bello* arvioi sodan oikeussääntöjen noudattamista. (Walzer 2000, 21.)

Tutkielman kontekstissa tämä jako on monimutkainen, sillä Yhdysvallat pyrkii oikeuttamaan sodassa tapahtumaa toimintaa (rypäleammusten käyttöä) vedoten sekä argumentteihin, jotka perustuvat sodan oikeussääntöihin, että argumentteihin, jotka oikeuttavat sodan aloittamisen. Jokainen edellä mainittu *jus*

*ad bellum*in piirre tulee esille Yhdysvaltain hallinnon esittämistä argumenteista. Samalla argumenteissa vedotaan myös *jus in bellum* piirteisiin itsepuolustuksesta voimankäytön oikeuttajana aggressiota kohtaan, sekä taistelijoiden velvollisuudesta olla tappamatta siviilejä tahallisesti. Aineistosta nousevien argumenttien tapauksessa jako *jus ad bellum*in ja *jus in bellum* välillä ei olekaan yhtä yksiselitteinen ja rajoittunut.

Tutkielmassa oikeutetun sodan teorian pääasiallisena kirjallisuutena toimii erityisesti Michael Walzerin (2000) teos ”Just and Unjust Wars”, jota pidetään yhtenä keskeisimmistä oikeutetun sodan teoriaa käsittelevistä teoksista nykyaikana (ks. esim. Evans 2020, 6; Lamb 2013, 1; Renic 2019, 3; Fabre & Lazar 2014, 1–2), vaikkakin se on herättänyt myös kritiikkiä (ks. näistä tunnetuin MacMahan 2009). Walzerin käsitystä itsepuolustuksesta ja aggressiosta oikeutetun sodan teorian kontekstissa tarkastellaan post-strukturalistisen viitekehyksen kautta. Lisäksi tutkielma tarkastelee myös Walzerin ajatusta itsepuolustuksesta lainvalvontana aggression rikosta vastaan, ja tämän perustaa sotilaiden moraalisen tasa-arvon periaatteesta. Post-strukturalistisen viitekehyksen mukaisesti tekstistä tehty tulkinta yhdistyy tällöin kirjailijan haluttuun merkityksen luoden uuden tulkinnan näistä teoreettisista käsitteistä Yhdysvaltain oikeutuksen kontekstissa.

4.2.1. Itsepuolustus

Oikeutetun sodan teorian keskeisinä teoreettisina käsitteinä toimii itsepuolustus ja aggressio, jotka toimivat tutkielman dekonstrukttiivisen lähestymistavan vastinpareina. Valtioiden oikeus itsepuolustukseen sodan keinoin on fundamentaalinen kansainvälisen oikeuden ja oikeutetun sodan teorian periaate, joka sallii valtioiden voimankäytön hyvin laajalla skaalalla. Se antaa valtioille oikeuden käyttää laillista voimaa vastustaakseen uhkaa alueelliselle koskemattomuudelle ja poliittiselle itsenäisyydelle. Se myös sallii valtioiden oikeuden sotaan niiden suvereniteettia puolustaessaan, vaikka siihen ryhtyminen aiheuttaisi suuremman haitan kuin vaihtoehtoiset keinot, kuten kompromissit tai neuvottelut. (Rodin 2014, 71.)

Oikeutetun sodan teorian käsitys itsepuolustuksesta perustuu oletukseen yhteiskuntasopimuksesta (Burke 2010, 96), joka määrittää ihmisyyden kansalaisuutena (Walker 1997, 69). Sen mukaan valtion oikeudet ovat yksilöllisten oikeuksien kollektiivinen muoto, sillä valtion oikeudet ja velvollisuudet ovat samoja kuin niiden yksilöiden oikeudet ja velvollisuudet, joista valtiot rakentuvat. Täten kun valtiota vastaan hyökätään, hyökätään myös sen kansalaisia vastaan. Valtion velvollisuus on suojella sekä yksilöiden vapauksia ja elämiä että heistä muodostuvaa yhteisöä, jonka eteen yksilöitä joudutaan

toisinaan uhrata. ”Yhteiskuntasopimukseen” vedoten voidaan täten myös sanoa, että alueellista koskemattomuutta ja poliittista suvereniteettia voidaan puolustaa samalla tavalla kuin yksilöllistä elämää ja vapautta. Kansalaiset voivatkin puolustaa heidän valtiotansa samalla tavalla kuin yksilöt puolustavat omaa kotiansa, sillä valtio on kollektiivisesti omistettu samalla tavalla kuin kodit ovat yksityisesti omistettuja. (Walzer 2000, 53–55.) Tällöin oikeutetun sodan teorian ajatus valtion turvallisuudesta toimii kaikkialle ulottuvana poliittisena käytäntönä, joka mahdollistaa poliittisen olemassaolon sellaisenaan (Burke 2010, 96).

Koska Walzerin (2000, 53) mukaan itsepuolustuksen käsite pohjautuu fundamentaalisesti yksilöiden oikeuksista, nämä oikeudet nousevat vastaavasti ajatuksesta siitä, millaista on olla ihminen. Riippumatta siitä, ovatko nämä oikeudet keksittyjä vai luonnollisia, ne toimisivat moraalisen maailmamme keskeisenä perustana (mt., 54). Samalla ne myös synnyttävät sen elämänmuodon, joka nähdään taistelemisen arvoisena. Tässä tapauksessa periaatteet itsepuolustuksesta ja oikeudesta elämään toimivatkin itsestään selvänä ehtona niin individualistisen kuin yhteisöllisenkin elämän olemassaololle, mikä perustuu oletukseen selviytymisestä (Dillon 1996, 13). Käytännössä oikeus itsepuolustukseen on siis oikeus tappaa itsepuolustuksen nimissä (Norman 1995, 120) ja vielä vahvemmin oikeus tappaa sen elämänmuodon puolesta, jonka puolustaminen nähdään kuoleamisen arvoisena.

On hyvä tuoda esille, että oikeutetun sodan teorian oletus valtion suvereniteetista ja sen kansalaisista tulee ongelmalliseksi kiistanalaisten alueiden omistuksessa, kun pohditaan kenellä on legitiimi suvereniteetti tietystä alueesta (Walzer 2000, 55). Ukrainan tapauksessa tilanne voisi olla monimutkainen, sillä osa alueista on ollut Venäjän miehittämiä jo vuodesta 2014 saakka ja Venäjä näkee Ukrainan suvereniteetin Venäjän alaiseksi. Toisaalta tässä tutkielmassa Yhdysvaltain hallinto ottaa kuitenkin oletuksena Ukrainan suvereniteetin omasta maantieteellisestä alueestaan ja kieltää Venäjän suvereniteetin Ukrainan alueen yli. Aineistosta nousee täten lähtöoletuksena Ukrainan suvereniteetin olemassaolo, jolloin siinä vedotaankin näihin fundamentaalsiin ja melko absoluuttisiin periaatteisiin.

4.2.2. Aggressio

Itsepuolustuksen vastinparina toimiva aggressio on oikeutetun sodan teorian alkukynnys ja sen analyysin lähtökohta. Ilman aggressiota ei olisikaan sotaa mitä analysoida (Dolan 2022, 497), jolloin oikeutetun sodan teoriaa ei voitaisi soveltaa. Oikeutetun sodan teorian mukaan aggressio on nimitys, jonka annamme rikokselle. Sitä ei määritetä voimankäyttönä yksinään vaan rauhan tilan rikkomisena, jossa vapauden ja turvallisuuden periaatteet eivät enää voi toteutua. Aggression tekijä rikkoo ihmisten oikeuksia

pakottamalla heidät vaarantamaan elämänsä ja valitsemaan antautumisen tai vastarinnan välillä. Samalla se on terminä hyvin laaja, sillä se sisältää jokaisen alueelliseen koskemattomuuteen ja poliittiseen suvereniteettiin kohdistuvan loukkauksen. Teoriassa tämä voisikin aiheuttaa ongelmia arvioidessa tekojen suhteellista vakavuutta, mutta käytännössä aggressio määritetään melko ehdottomasti seuraavasta syystä: riippumatta aggression luonteesta, kaikki aggressiiviset teot oikeuttavat voimaan perustuvan vastarinnan. Voimankäyttöä valtioiden välillä taas ei voida suorittaa ilman, että vaarannetaan ihmiselämää. (Walzer 2000, 51–52.)

Oikeutetun sodan teorian perusoletus on, että aggressio on moraalisesti ja fyysisesti pakottavaa. Valtio, joka vastustaa sitä ja jonka sotilaat vaarantavat henkensä sen vastustamisen puolesta, tekevät niin koska valtion johtajat ja sen kansalaiset uskovat, että heidän täytyy taistella vastaan. Walzer antaa tästä esimerkkinä tilanteen, jossa yksilö ryöstetään kadulla ”rahat tai henki” tilanteessa. Oletettavasti ratkaisu olisi melko helppo: yksilö antaa rahansa säästääkseen oman henkensä, mikä estää yksilöä tulemasta murhatuksi ja ryöstäjää tulemasta murhaajaksi. Samalla emme kuitenkaan suostu toimimaan samalla tavalla kansainvälisen järjestelmän aggression tapauksessa. Tämä herättää kysymyksen, miksi? Sillä aggression tekijä on rikkonut oikeuksia, joille me annamme valtavan suuren merkityksen. Sillä aggressio kaikissa sen muodoissaan haastaa niitä oikeuksia, joiden puolustamisen määritämme kuolemissa arvoiseksi. (Walzer 2000, 53.)

Oikeutetun sodan mukainen käsitys aggressiosta haastaa täten sekä yksittäisten ihmisten elämää, että koko yhteisön poliittista itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta, minkä vuoksi sitä vastaan puolustautuminen asetetaan merkittäväksi periaatteeksi. Se heijastaa kulloisiakin oikeuden ja järjestyksen periaatteita (mt., 61) uhaten sitä elämänmuotoa mikä nähdään taistelemisen arvoisena. Jos valtion ja sen kansalaisten selviytyminen on arvo, joka on nostettu kritiikin yläpuolelle (Dillon 1996, 13) niin aggressio olisi tällöin sen ehdoton rikkomus ja sen vastareaktio eli itsepuolustus sen ehdoton puolustaja.

4.2.3. Itsepuolustus lainvalvontana aggression rikosta vastaan

Oikeutetun sodan teoria ilmentyy vahvasti kansainvälisessä oikeudessa ja sen voimankäyttöön liittyvissä normeissa (Lamb 2013, 1). Keskeistä on ajatus siitä, kuinka sota on juridinen tila (legal condition), joka sallii kahden tai useamman ryhmän aseellisen konfliktin (Walzer 2000, 41). Tästä näkökulmasta itsepuolustusta ja aggressiota tarkastellessa keskeinen oletus on ns. domestinen analogia, jossa kansainvälinen järjestelmä ymmärretään sisäisenä yhteiskuntana. Oikeutetun sodan teorian mukaan

ensisijaiset käsitykset aggressiosta ja itsepuolustuksesta nousevatkin tästä analogiasta, kun tarkastellaan aggressiota kansainvälisenä versiona yksilöön kohdistuvasta rikoksesta, valtiota kansainvälisenä versiona kodista ja poliittista itsenäisyyttä kansainvälisenä versiona henkilökohtaisesta vapaudesta. (Walzer 2000, 58.) Tällöin muodostuu dualistinen asetelma elämästä *sisällä* ja *ulkona*.

Oikeutetun sodan teoria perustuukin käsitykseen maantieteellisistä ja poliittisista rajoista, jolloin elämä *sisällä* verrattuna elämään *ulkona* määrittää tietyn poliittisen yhteisön luonteen. Valtion sisällä universaalit käsitykset siitä mikä on hyvää, kaunista ja totta voivat tulla toteen, mutta vain valtion rajojen sisällä, jolloin valtion ulkoinen ja sisäinen elämä käsitetään avaruudellisessa dualismissa (Walker 1993, 61–62). *Sama* ja *toinen* erotetaan toisistaan avaruudellisesti, jolloin periaate valtion suvereniteetista luo absoluuttisen poissulkemisen prosessin, jossa kiteytyy ajatus itsestä ja toisesta, kansalaisesta ja vihollisesta, samanlaisuudesta ja erilaisuudesta (Walker 1993, 66; Burke 2010, 96).

Walzerin mukaan domesticesta analogiasta seuraa, että kansainvälinen järjestelmä on perusluonteeltaan puutteellinen ja epävakavaa johtuen auktoriteetin puutteesta. Se on jollain tavoilla samanlainen kuin kotimainen yhteiskunta, sillä siinä asuvat ihmiset määrittävät yhteiselämänsä tietynlaisten sääntöjen mukaan. Se kuitenkin eroaa kotimaisesta yhteiskunnasta siinä, että jokainen aggressio toista yhteisön jäsentä kohtaan uhkaa koko järjestelmän olemassaoloa. Koska toisin kuin kotimaisessa yhteiskunnassa, kansainvälisessä järjestelmässä ei ole lainvalvontaa. Tämän takia kansainvälisen järjestelmän ”kansalaiset” joutuvat laskea toistensa varaan ja toimivat yhdessä lainvalvojina. Samalla tavalla kuin valtion sisäinen poliisi tekee työnsä, täytyy myös kansainvälisen järjestelmän jäsenten toimia lainvalvojina. (Walzer 2000, 58–59.)

Oikeutetun sodan teorian mukaan aggression uhri käyttääkin voimaa itsepuolustukseksi, mutta hän ei puolusta vain itseään, sillä aggressio on rikos koko kansainvälistä järjestelmää kohtaan. Täten hän taistelee kansainvälisen yhteisön nimissä ja muut valtiot voivat oikeutetusti liittyä tämän uhrin vastarintaan aggressiota vastaan. Kaikki vastarinta itsepuolustuksen nimissä onkin täten lainvalvontaa. (Walzer 2000, 59.) Tämä sama ajatus ilmenee kansainvälisen oikeuden perusajatuksessa voimankäytön normien kautta. Niiden mukaan kansainvälisen yhteisön jäsenillä on velvollisuus auttaa aggression kohteeksi joutunutta valtiota sekä yhteisön jäsenten täytyy pyrkiä lopettamaan aggressio kollektiivisen toiminnan kautta. Tällöin vastarinnan *samalla* puolella olevat osapuolet määrittävät itsensä suhteessa *ulkopuolella* olevaan *toiseen*.

4.2.4. Sotilaiden moraalinen tasa-arvo

Tuodaan lopuksi vielä esille yksi keskeisimmistä oikeutetun sodan teorian piirteistä eli sotilaiden moraalinen tasa-arvo, joka liittyy edellä käsiteltyyn sodan juridiseen asemaan. Sotilaiden moraalinen tasa-arvo on paljolti universaalisti annettuna otettu periaate oikeutetun sodan teoretikkojen piirissä, lukuun ottamatta puhtaasti pasifistisia koulukuntia (MacMahan 2009, 38). Sen mukaan *jus ad bellum* ja *jus in bellon* välinen erottaminen tekee sodan moraalisuuden määrittämisestä problemaattista. Aggressio on rikos, mutta aggressiivinen sota on sääntöjen valvoma toimintaa. Aggression vastustaminen on oikeus, mutta se on myös moraalisten ja lainmukaisten sääntöjen alaista. Onkin täten täysin mahdollista, että oikeutettua sotaa käydään epäoikeutetusti ja vastaavasti epäoikeudenmukaista sotaa käydään sodan oikeussääntöjen mukaisesti. (Walzer 2000, 21.) Tämä paradoksi mahdollistaa sotilaiden moraalisen tasa-arvon sodassa.

Kyseinen periaate lähtee aiemmin mainitusta jokaisen sotilaan tasa-arvoisesta oikeudesta tulla tapetuksi ja tappaa. Oletuksena on, että sotilaat taistelevat sodassa oman tahtonsa vastaisesti, etenkin yleisen asepalveluksen myötä. Taistelukentällä aseistettu vihollissotilas on vihollinen, mutta hän ei ole yksittäisen sotilaan eli *minun* viholliseni erityisesti, samalla tavalla kuin *minä* spesifisti en ole toisella puolella taistelevalla sotilaalla *hänen* vihollisensa. Sillä sota ei ole yksittäisten henkilöiden välinen suhde, vaan poliittisten entiteettien suhde, jossa ihmiset toimivat välineinä. Täten vihollissotilaat ovat moraalisesti tasa-arvoisia minun kanssani. Kun sotilaat taistelevat sodassa ilman aitoa vapautta päättää siihen liittymisestä, sota ei olekaan heidän rikoksensa. (Walzer 2000, 35–37.) Sotilaiden moraalinen tasa-arvo onkin täten konsepti, joka inhimillistäisi sodan eri osapuolia.

Sotilaiden moraalinen tasa-arvo on käsite, joka mahdollistaa oikeutetun sodan teorian hyödyntämisen kansainvälisen oikeuden kontekstissa (Lazar 2010, 182). Se olettaa, että koska sota määritellään juridiseksi tilaksi, ilman sotilaiden moraalisen tasa-arvon periaatetta sota sääntöjen määräämänä entiteettinä katoaisi ja täten myös ajatus aggression tekijästä, sen uhrista ja sen lainvalvonnasta (Walzer 2000, 41). Tällöin sotilaiden moraalinen tasa-arvo toimii määritelmänä, joka rinnastaa toiminnan laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden toisiinsa kansainvälisessä oikeusjärjestelmässä koskien voimankäytön periaatteita. Tällöin toiminta voidaan ongelmallisesti määrittää luonteeltaan samanaikaisesti sekä moraaliseksi että lainmukaiseksi (MacMahan 2009, 105–106).

5. OIKEUTETUN SODAN TEORIA RYPÄLEAMMUSTEN LÄHETTÄMISEN OIKEUTTAJANA

5.1. Sotilaiden moraalisesta tasa-arvosta itsepuolustukseen

Analyysin lähtökohtana on aineistosta nouseva argumentti, kuinka rypäleammuksia käytettäisiin sodassa, jossa Ukraina reagoi itsepuolustuksella Venäjän aloittamaan aggressioon (Biden 2023; Valkoinen talo 2023; Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023). Taustalla on täten jatkuva perusoletus itsepuolustuksen ja aggressioon välisestä dualismista. Rypäleammusten kiistanalaisuus liittyy niiden sotilaalliseen tehokkuuteen ja humanitaarisiin vaikutuksiin. Täten aloitan analyysin tarkastelemalla, miten toisaalta ammusten käyttäminen voidaan oikeuttaa venäläisiä sotilaita vastaan suhteessa ukrainalaisiin sotilaisiin ja toisaalta, miten voidaan oikeuttaa ammuksien käytöstä syntyvä uhka ukrainalaisille siviileille. Tarkastelemalla tätä oikeutetusta voidaan asettaa pohja *différencen* mukaiselle hierarkialle itsepuolustuksen ja aggressioon välillä. Kuten aiemmin on tuotu esille, sotia on kautta aikain taisteltu sen elämänmuodon puolesta, jota pidetään taistelemisen arvoisena, jolloin välttämätön tappaminen vaatii jonkinlaisen perustan (Dillon & Reid 2009, 15–16). Tässä tutkielmassa tämä perusta nousee sotilaiden moraalisen tasa-arvon ohittamisesta itsepuolustuksen periaatteen kautta.

Sotilaiden moraalinen tasa-arvo nousee aineistosta eri tavoilla. Keskeisenä toistuvana tapana on viitata ”Ukrainan miehiin ja naisiin”, jotka ovat joutuneet ”Venäjän julmien hyökkäysten” kohteiksi (Biden 2023; Valkoinen talo 2023; Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023). Tällöin käsitys ukrainalaisista assosioidaan kansalaisiin eli ihmisiin. Vastaavasti Venäjään viitataan yksinomaisesti Venäjän valtiona tai kansalaisuutena ja aggressioon sotana, joka on erityisesti ”Kremlin valinta” ja ”presidentti Vladimir Putinin lopetettavissa” (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023). Taustalla on täten oikeutetun sodan teorian inhimillinen käsitys sotilaista ihmisinä, jotka sotivat sodassa poliittisina välineinä (Walzer 2000, 36). Valtion korkeimpien auktoriteettien rooli *jus ad bellum*in taustalla ja toisaalta sotilaiden syyttömyys tähän (Orendt 2001, 3) tuodaan esille viitatessa Putinin ja valtion hallinnon rooliin sodan aloittajana. Jos molempien sodan osapuolten sotilailla olisi täten sotilaiden moraalisen tasa-arvon periaatteen mukaisesti identtiset oikeudet ja velvollisuudet, jotka ovat itsenäisiä sodan oikeutuksen luonteesta, niin oikeus tappamiseen ja toisaalta velvollisuus kuoleman uhkaan täytyisi löytää muualta kuin puhtaasta moraalisesta syyllisyydestä (Renic 2019, 3).

Tämä oikeutus löydetään yksilön eli Ukrainan miesten ja naisten fundamentaalisesta oikeudesta elämään, jota Venäjän aggressio uhkaa. Yhdysvaltain hallinnon mukaan ”ukrainalaiset puolustavat itseänsä, heidän vapauttansa ja heidän alueellista suvereniteettinsa”⁷ (Valkoinen talo 2023. Käännös H.P) eli heidän fundamentaalisia oikeuksia. Tällöin oikeus itsepuolustukseen on oikeus toimeenpanna näitä fundamentaalisia oikeuksia (Draper 2015, 3). Valtion väkivallan moraliteetti sodassa voidaankin rinnastaa yksilön itsepuolustuksen moraliteettiin (Rodin 2002, 6; Renic 2019, 7), jolloin erona on vain näiden kahden välinen mittakaava (MacMahan 2009, 156). Oikeutetun sodan teorian ajatus valtion itsepuolustuksesta yksilön oikeuksien kollektiivisena muotona rinnastaa kansallisen itsepuolustuksen sen kansalaisten henkilökohtaiseen itsepuolustukseen (Walzer 2000, 55). Koska oikeutetun sodan teorian mukaan valtion velvollisuutena on taata kansalaistensa oikeus moraaliseen suojeluun, hyökkäys valtiota kohtaan olisi myös hyökkäys sen kansalaisten oikeuksia kohtaan ja täten oikeuttaisi laillisen vastareaktion (Fabre & Lazar 2014, 2).

Yhdysvaltain argumenteissa yksilön oikeus suojeluun liitetään ainoastaan ukrainalaisiin, mutta tämä yksinään ei oikeuttaisi venäläisten sotilaiden tappamista. Oikeutetun sodan teorian mukaan sotilaisiin voidaankin kohdistaa tappavaa voimankäyttöä perustuen siihen hengenvaaralliseen uhkaan, jonka he toiminnallaan synnyttävät muiden ihmisten oikeuksia kohtaan (Walzer 2000, 145; Renic 2019, 3, Orendt 2001, 8). Itsepuolustuksessa aggression tekijän tuottama hengenvaarallinen uhka on aggression kohteena olevien oikeuksien rikkomista, sillä heillä on oikeus olla joutumatta aggression kohteeksi. Kun hyväksymme, että aggression tekijä on rikkomassa jonkun oikeutta ja ainut tapa, jolla tämä voidaan estää on tappamalla aggression tekijä, voidaan katsoa, että aggression tekijä on menettänyt hänen oikeutensa olla tulematta tapetuksi aggression kohteen toimesta. (Thomson 1991, 301.) Oikeutetun sodan teorian mukaan sodan järki voikin oikeuttaa vain niiden tappamisen, joiden me ajattelemme olevan jo valmiiksi velvollisia kuolemaan. Koska sodassa sotilaat ovat spesifisti valtuutettuja tappamaan vihollisensa, heistä on tullut ”vaarallisia miehiä”. (Walzer 2000, 145.) Toisin sanoen he uhkaavat muiden ihmisten oikeutta olla joutumatta aggression kohteeksi. Tällöin muiden oikeuksia uhkaavat taistelijat menettävät heidän oman oikeutensa elämään, kun taas ”ei-uhkaavat” säilyttävät heidän fundamentaalisen oikeutensa suojeluun (Fabre & Lazar 2014, 2; MacMahan 2004, 696–697; Orend 2001, 8; MacMahan 2008, 21–22).

Tämä käsitys sotilaan tuottamasta vaarasta tekeekin hyökkäävästä sotilaasta puolustavan tappamisen kohteen oikeutetun sodan teorian mukaisesti (Norman 1995, 168). Miten sama periaate sitten pätyisi

⁷ “Ukraine is defending itself. It’s defending its freedom. It’s defending its sovereign territory.”

ukrainalaisten sotilaiden tapauksessa, sillä hekin tuottavat uhkan muille ihmisille. Ei voidakaan yksinään sanoa, että yksilö tekee itsestään alttiin puolustavalle voimankäytölle ainoastaan tuottamalla uhkan toiselle. Jos tämä päätisi, niin oikeutettuun itsepuolustukseen ryhtyvät toimijat menettäisivät tällöin oikeutensa olla joutumatta hyökkäyksen kohteeksi. Oikeutetun sodan teorian mukaan sodassa onkin moraalinen vastuu epäoikeutetusta uhkasta, jolloin itsepuolustusta käyvä taistelija, joka taistelee muiden viattomien ihmisten puolesta, ei menetä oikeuttaan olla joutumatta aggression kohteeksi. (MacMahan 2008, 21–22). Tällöin ukrainalaisten sotilaiden moraalinen asema ei heikkenisikään samalla tavalla kuin venäläisten, vaikka molemmat tuottaisivat hengenvaarallista uhkaa.

Lopulta, jos venäläisten sotilaiden tappaminen rypäleammuksilla voidaan oikeuttaa perustuen heidän tuottamaan uhkaan muiden ihmisten oikeuksia kohtaan, niin miten oikeutetaan ammusten tuottama uhka ukrainalaisille siviileille tällä samalla itsepuolustuksen periaatteella. Ottaen huomioon, että oikeutetun sodan teoria ottaa perusoletuksena ei-taistelijoiden immuniteetin sodankäynnissä (Elshtain 2003, 65; Walzer 2000, 144; Erskine 2013, 51). Kuten aiemmin tuotiin esille, valtion itsepuolustus sallii myös siviilien tappamisen itsepuolustuksen nimissä. Yhdysvaltain mukaan ukrainalaiset sotilaat taistelevat puolustaen valtion kansalaisten oikeuksia (Valkoinen talo 2023), jolloin ajatus individualististen oikeuksien kollektiivisesta puolustamisesta toteutuu. Vastaavasti oikeutetun sodan teorian mukaan valtion ollessa äärimmäisessä hätätilassa, viattomien tappaminen on sallittua (Walzer 2000, 253), jolloin itsepuolustuksen käsitteeseen liitetty suhteellisuuden periaate sallii tietyissä määrin vahingot siviilikohteille, kun toiminnan tavoite ylittää odotetun haitan siviileille (Rodin 2014, 72; MacMahan 2009, 41). Yhdysvallat vetoavatkin argumenteissaan, kuinka rypäleammusten tuottama uhka siviileille tiedostetaan, mutta siviilit kärsisivät vielä enemmän, jos Venäjä voittaisi sodan. Tämän vuoksi Ukrainan sotaponnistelua täytyy tukea ”kaikilla mahdollisilla keinoilla”. (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023.) Tällöin kun jonkun oikeuksia rikkova toiminta olisikin kaikesta huolimatta moraalisesti oikeutetuksi katsottua, sen tekijä voitaisiin osittain vapauttaa vastuusta puolustavassa toiminnassa.

Sotilaiden moraalisen tasa-arvon periaate voidaankin ohittaa itsepuolustuksen periaatteen kautta, mikä toisaalta oikeuttaa vihollissotilaiden tappamisen ja toisaalta tahattoman vahingon siviilejä kohtaan. Se luo määritelmän siitä, minkä puolesta ollaan valmiita tappamaan ja kuolemaan, ja keillä on lupa tappaa oikeutetusti sodassa. Ajatus itsepuolustuksesta kumpuaa ihmisen fundamentaalisista oikeuksista ja elämänmuodosta, jota pidetään kuoleman arvoisena. Oikeuksista, joita aggressio vastaavasti uhkaa. Molemmat syntyvät täten samasta lähtökohdasta, mutta ovat perimmiltään hierarkkisessa epätasa-

arvossa asettaen Ukrainan itsepuolustusta ja Venäjän aggressiota tekevät sotilaat moraaliseen epätasa-arvoon. Tällöin muodostuu asetelma dekonstruktion tarkastelemalle hierarkialle riippuen siitä menetetäänkö oikeus fundamentaaliseen suojeluun vai ei syyllistymällä tappamisen toimintaan.

5.2. Sisäinen ja ulkoinen – itsepuolustus ja aggressio, laillinen ja laitton voimankäyttö

Sotilaiden moraalinen epätasa-arvo asettaa pohjan itsepuolustuksen ja aggression väliselle hierarkialle, jota hyödynnetään oikeuttamaan rypäleammusten lähettäminen Ukrainaan. Samalla se asettaa termien muodostumisen suhteeseen toisiinsa perustuen fundamentaalisen erottamisen prosessiin *différencen* avulla. Yhdysvallat vetoavat argumenteissaan, kuinka Ukraina puolustaa *heidän* vapauttaan, *heidän* kansalaisiaan, *heidän* alueellista suvereniteettiansa ja *heidän* hallintoansa (Valkoinen talo 2023; Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023). Samalla argumenteissa korostetaan ns. läntisen maailman yhtenäisyyttä Venäjän aggressiota vastaan. Kuinka ”Eurooppa ja länsi ovat tulleet yhteen, jotta voimme yhdessä auttaa kaikilla tavoilla Ukrainaa sen taistelussa vapauden puolesta” (Valkoinen talo 2023. Käännös H.P)⁸. Keskeisenä ajatuksena onkin, kuinka Naton ja Euroopan valtiot seisovat yhdessä rintamassa Ukrainan rinnalla (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023; Valkoinen talo 2023), sillä Venäjän aggressio Ukrainaa kohtaan asettaa uhkan koko maailmaa kohtaan, ei vain Ukrainaa (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023).

Erottamisen prosessin lähtökohtana on täten toisaalta Ukrainan ja Venäjän välinen kiulu ja toisaalta Ukrainan ja lännen muodostama rintama Venäjää vastaan. Kuten edellisessä osiossa tuotiin esille, oikeutetun sodan teoria nousee valtion alueellisen koskemattomuuden ja poliittisen suvereniteetin käsitteistä, jotka nousevat yksilön oikeuksista (Walzer 2000, 53). Tällöin elämä *sisällä* verrattuna elämään *ulkona* synnyttää poissulkemisen prosessin, jossa ajatus itsestä ja toisesta, kansalaisesta ja vihollisesta, samanlaisuudesta ja erilaisuudesta muodostuu (Walker 1993, 66; Burke 2010, 96). Elämä *sisällä* muodostuu Ukrainan kansalaisista ja heitä tukevista läntisistä valtioista ja elämä *ulkona* muodostuu Venäjältä, joka kohdistaa aggressionsa heihin. Tällöin myös itsepuolustuksen käsite asetetaan *sisäiseen* ja vastaavasti aggression käsite *ulkoiseen*.

Kuten aiemmin on tuotu esille, samalla tavalla myös ajatus kansainvälisestä oikeudesta perustuu tähän eristämisen ontologiaan, sillä kansainvälinen oikeus muodostuu, kun ryhmät alkavat identifioida *meidät*

⁸ We’ve seen Europe come together, the West come together to make sure that we do everything that we can to help Ukraine fight for its freedom.”

heistä (Lowe 2007, 8). Yhdysvallat näkevät, että Venäjän aggressio Ukrainaa kohtaan uhkaa muodostaa uhkan koko kansainvälistä järjestelmää kohtaan (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023) ilmentäen täten kansainvälisen oikeuden perusajatusta voimankäytön kiellon normista. Valtion joutuessa *laittoman* aggression kohteeksi, valtiolla on oikeus *lailliseen* voimankäyttöön itsepuolustuksen nimissä ja muilla valtioilla on velvollisuus auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutunutta valtiota (Weller 2015, 18; Haque 2022, 158). Noudattaen myös oikeutetun sodan teorian perusajatusta siitä, kuinka provosoimaton aggressio jotakin poliittista yhteisöä kohtaan oikeuttaa laillisen voimankäytön kansallisessa itsepuolustuksessa (Fabre & Lazar 2014, 2), jolloin kaikki vastarinta aggressiota kohtaan itsepuolustuksen nimissä on lainvalvontaa (Walzer 2000, 59). Kuten itsepuolustuksen ja aggression tapauksessa, täten myös *laillinen* voimankäyttö ja *laiton* voimankäyttö asetetaan *sisäiseen* tai *ulkoiseen*.

”Ukrainan urheat miehet ja naiset” (Valkoinen talo 2023; Biden 2023; Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023) asettuvatkin helposti *itseen* ja *sisäiseen*, joka nähdään hyvänä ja ensisijaisena kun taas Venäjä ”brutaalin hyökkäyksen” tekijänä (mt.) assosioidaan *toiseen* ja *ulkoiseen*, joka nähdään vaarallisena ja toissijaisena. Oikeutetun sodan teorian ja kansainvälisen oikeuden perusteella Yhdysvallat tekevätkin kansainvälistä lainvalvontaa yhdessä Ukrainan kanssa Venäjän laitonta rikosta eli aggressiota vastaan. Jolloin käsitys järjestyksestä ja yhtenäisyydestä *sisäisessä* liitetään heihin, kun taas käsitys epäjärjestyksestä *ulkoisessa* liitetään rikoksen tekijään eli Venäjään. Koska ”sisäinen” asetetaan korkeampaan hierarkiaan ”ulkoiseen” verrattuna (Dillon 2013, 34; Edkins 1999, 12), Ukrainan ja Venäjän asettaminen samankaltaiseen hierarkiaan otetaankin annettuna niin Yhdysvaltain argumenteissa, kuin niistä nousevassa oikeutetun sodan teoriassakin. Tämä erottamisen prosessi syventää sotilaiden moraalista epätasa-arvosta syntyvää asetelmaa.

Tarkastellaan kuitenkin vielä, miten tämä epätasa-arvoinen prosessi mahdollistaa alun perin termien muodostumisen. Kuten aiemmin on tuotu esille, itsepuolustus on periaate, joka on yhden keskeisimmän moraalisen kiellon ytimessä, eli kieltä väkivallasta ja ihmiselämän riistämisestä (Rodin 2002, 2) toimien yhtenä ainoana poikkeuksena tähän kieltoon (Rodin 2002, 2; Gill 2015, 739). Jos voimankäytön kieltä pidetään ehdottomana *jus gogens* sääntönä, niin itsepuolustusta voidaan pitää sen ehdottomana poikkeuksena ja aggressiota sen ehdottomana rikkeenä. Oikeutetun sodan teorian perusoletuksena onkin, että itsepuolustus syntyy vastareaktionä aggressioon, jolloin itsepuolustuksen muodostuminen suhteessa aggressioon onkin melko yksiselitteinen.

Vastaavasti ilman aggressiota oikeutetun sodan teoriaa ei voitaisi soveltaa. Tällöin ei olisi sotaa mitä analysoida (Dolan 2022, 497). Toisaalta aggressiota ei voi syntyä ilman mitään reaktiota, sillä oikeutetun

sodan teorian mukainen oletus on, että aggressio on luonteeltaan pakottavaa. Aggressio joko pakottaa aggression kohteen alistumaan aggressioon tai vastustamaan sitä (Walzer 2000, 53). Koska Ukrainan tapauksessa aggressiota vastustetaan itsepuolustuksen toiminnalla, aggression määritelmä muodostuu suhteessa itsepuolustukseen, eikä antautumiseen, mutta kaikesta huolimatta suhteessa sen vastakkaiseen termiin. Tämä sama prosessi toistuu myös laillisen ja laittoman voimankäytön välillä, sillä voimankäytön kiellon poikkeus on laillista voimankäyttöä samalla tavalla kuin sen rikkominen on laitonta voimankäyttöä. Ilman laitonta voimankäyttöä ei voi olla siihen reagoivaa laillista voimankäyttöä, mutta toisaalta ilman laillisen voimankäytön määritelmää ei voi olla voimankäyttöä, joka käsitetään laittomaksi.

Ajatus itsepuolustuksesta laillisena voimana ja aggressiosta laittomana voimana perustuukin täten erottamisen prosessiin, joka muodostuu oikeutetun sodan teorian lähtökohdasta valtion suvereniteetista ja toisaalta kansainvälisen oikeusjärjestelmän perustasta. Tällöin oikeutetun sodan doktriini perustuukin samanlaiseen fundamentaalisen eristämisen ontologiaan, kuin mihin käsitys kansallisvaltion turvallisuudesta perustuu samalla tavalla kuin käsitys laillisesta voimasta itsepuolustuksen muodossa ja laittomasta voimasta aggression muodossa perustuu kansainvälisen järjestelmän käsitykseen ”meistä” ja ”heistä”. Tällöin *différence* tuo esille tämän toiseuden muodostumisen (Campbell 1999, 34), sillä ilman perustavanlaatuisia suhdetta *toiseen*, *me* emme olisi olemassa (Burke 2010, 97; Campbell 1999, 33). Tämä erottamisen prosessi mahdollistaakin kiistanlaisen teon oikeuttamisen vain sodan *oman* osapuolen tekemänä, jolloin sama teko *toisen* osapuolen tekemänä vain vahvistaa tätä erottelemisen prosessia.

5.3. Oikeutetun sodan teoria ja itsepuolustus lainvalvontana aggression rikosta vastaan

Dualistinen asetelma laillisen itsepuolustuksen ja laittoman aggression välillä mahdollistaa Ukrainan ja Venäjän toiminnan asettamisen hierarkiaan, jossa toinen nähdään legitimiimpänä kuin toinen vaikka molemmat tekevät yksinkertaisesti katsottuna samaa toimintaa. Tämän oikeutuksen hierarkia pohjautuu oikeutetun sodan teoriaan, mutta samaan aikaan oikeutetun sodan teoria mahdollistaa oikeutetun teon määrittämisen alun perinkin. Lopuksi tutkielma tarkasteleekin Yhdysvaltain argumenteista nousevaa oletusta laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden rinnastamisesta, sekä miten tämä oletus perustuu sodan ja politiikan määritelmien formalisointiin ja supistamiseen tiettyyn muotoon oikeutetun sodan teoriassa itsessään. Yhdysvaltain oikeutus perustuu vahvasti väitteeseen siitä, kuinka Venäjän aggressio on kansainvälisen oikeuden vastainen rikos eli laitonta (Valkoinen talo 2023; Yhdysvaltain

puolustusministeriö 2023). Venäjä käyttää rypäleammuksia tällöin itsessään jo laittomassa sodassa ja lisäksi sodan oikeussääntöjen vastaisesti kohdistaan niitä siviilejä kohtaan (Yhdysvaltain puolustusministeriö 2023). Kuten edellisessä osiossa pohjustettiin, Yhdysvallat näkevät tekevänsä tätä toimintaa, sillä Venäjän aggressio Ukrainaa kohtaan uhkaa koko maailmaa (mt.). Asettaen täten itsepuolustuksen lainvalvonnaksi aggression rikosta vastaan.

Kansainvälisen oikeuden mukaan itsepuolustus on yksi lainmukaisista poikkeuksista voimankäytön kiellon normiin, jolloin Yhdysvaltain argumentit toimintansa laillisuudesta suhteessa Venäjän laittomaan aggressioon eivät suinkaan olisi virheellisiä. Paradoksi laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden jaottomuudesta tuo kuitenkin esille, kuinka oikeuteen perustuva päätös voi olla lainmukainen tai legitiimi, mutta ei välttämättä oikeudenmukainen (Derrida 1992b, 23). Samaan aikaan oikeutetun sodan teorian oletuksena on, että sota on juridinen tila (Walzer 2000, 41) ja voi tietyissä tapauksissa toimia oikeudenmukaisuuden välineenä (Elshtain 2003, 50). *Jus ad bellum* ja/tai *jus in bello* periaatteita noudattava toiminta olisikin sekä oikeutettua että laillista edellyttäen ainoastaan näiden periaatteiden toteutumista. Oikeutetun sodan teorian mukaan oikeudenmukaisuuden problematiikka voidaankin täten selvittää voimankäytöllä, sillä se ei sinänsä kiellä sodan eettisiä ongelmia, mutta ottaa oletuksena, että sota on tietyissä tapauksissa oikeutettua ja oikeudenmukaista (Zehfuss 2007, 494).

Väkivalta ja tieto voivatkin legitiimisti liittyä toisiinsa tietyn diskurssin kautta (Walker 1997, 71), jolloin oikeutetun sodan teoria muodostaa tehokkaan paikan tälle yhdentymiselle. Moralisoimalla sodan hyödyntäen väitteitä totuudesta ja oikeudenmukaisuudesta (Burke 2010, 99; Elshtain 2003, 50). Tällöin Yhdysvaltain argumentti Venäjän toiminnan laittomuudesta ja toisaalta Ukrainan ja Yhdysvaltain oman toiminnan laillisuudesta toimii tapana määrittää oikeudenmukaisuuden käsite ja normalisoida sen olemassaolo sodan kontekstissa. Jolloin käsitys oikeudenmukaisuudesta muodostetaan rajoittavilla prosesseilla, jotka perustuvat käsitykseen laillisesta ja laittomasta voimasta eli itsepuolustuksesta ja aggressiosta. Nämä taas toimivat joko poikkeuksena tai rikkomuksena voimankäytön kiellon sääntöön, jolla on kyseenalaistamattomana pidetty asema *jus cogens* normina kansainvälisessä järjestelmässä.

Tämän paradoksin vuoksi Yhdysvaltain tapaa oikeuttaa rypäleammusten lähettämistä Ukrainaan vedoten päätöksen lainmukaisuuteen voidaankin kyseenalaistaa. Se pyrkii perustumaan samanlaiseen vastakkainasetteluun oikeudenmukaisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden välillä kuin laillisen ja laittoman voimankäytön sekä itsepuolustuksen ja aggression välillä. Huomioimatta laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden jaottamattomuutta, jolloin oikeudenmukaisuutta ei voida dekonstruoida samalla tavalla kuin mitä laillista ja laitonta voimaa. Koska oikeutetun sodan teoria perustuu kaavamaiseen

moraalisten periaatteiden hyödyntämiseen (Burke 2010, 99) tämä problematiikka voidaan unohtaa hyödyntäen teorian periaatteita annettuina. Tällöin eettinen toiminta määritelläänkin tietynlaisella oletuksella voimankäytön sallivuudesta. Mikä taas perustuu tietynlaiseen itsestään selvänä otettuun normiin siitä, milloin voimankäyttö on laillista tai laitonta kansainvälisessä järjestelmässä.

Oikeutetun sodan teoriolla onkin kyky legitimoida sota hyväksytyksi toiminnaksi ja kaunistella sen realiteetteja peittämällä ne moraalisten periaatteiden alle (O’Driscoll 2020, 201). Se ottaa oletuksena, että sota sääntöjen määräämänä entiteettinä katoaisi, jos sen keskeisiä periaatteita sivuutettaisiin, jolloin sodasta tulisi tällöin ongelmallista toimintaa (Walzer 2000, 41). Samalla juuri nämä säännöt mahdollistavat sodankäynnin moraliteetin perustuen siihen, että se on oikeutettua tietyissä tapauksissa, kunhan sääntöjä noudatetaan. Näihin tiettyihin tapauksiin lukeutuisi myös Yhdysvaltain päätös varustaa Ukrainaa rypäleammuksilla sen puolustussodassa Venäjää vastaan. Tällöin sota ymmärretään ratkaisuksi siihen ongelmaan, jota se on osa (O’Driscoll 2020, 202). Vaikka loppujen lopuksi jopa ”oikeutetut sodat ovat vain sotaa” (Booth 2000, 316. Käännös H.P.)⁹ eli laillisuudesta tai oikeudenmukaisuudesta riippumatta aina ongelmallista toimintaa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Bertrand Russelin (1915, 266) mukaan itsepuolustuksen oikeuttamiseen käytetään usein virheellisiä käsityksiä politiikasta ja ihmisluonteesta. Voimankäytön sallivien käsityksien ei suinkaan voida katsoa olevan virheellisiä niiden puhtaassa merkityksessä, samalla tavalla kuin tämä tutkielmakaan ei pyri osoittamaan Yhdysvaltain argumentteja rypäleammusten lähettämisestä sinänsä virheellisiksi. Käsitykset voimankäytön sallivuudesta ovatkin enemmänkin oman aikansa tuotteita, jotka perustuvat tietynlaiseen normalisoituun ja itsestään selvänä otettuun käsitykseen siitä, milloin voimankäyttö kansainvälisessä järjestelmässä on laillista ja moraalisesti suotavaa tai laitonta ja moraalisesti väärin. Tämän voimankäytön legitimitetti perustuu oikeutetun sodan teoriaan, joka kiteytyy itsepuolustuksen ja aggression väliseen dualismiin.

Yhdysvaltain käsitys laillisesta itsepuolustuksesta ja laittomasta aggressiosta perustuu hierarkkiseen vastakkainasetteluun näiden termien välillä, jossa vain toinen asetetaan kritiikin yläpuolelle. Tämä vastakkainasettelu saa pohjansa sotilaiden moraalisen tasa-arvon ohittamisesta itsepuolustuksen avulla, jolloin oikeus fundamentaalisesta suojelusta määrittää oikeuden tappaa tai tulla tapetuksi. Samalla

⁹ ”Just Wars are just war.”

molemmat osapuolet määritetään suhteessa tähän fundamentaaliseen suojeluun, jolloin joko tämän oikeuden säilyttäminen tai menettäminen määrittää sodan osapuolten moraalisen aseman. Tästä muodostuva sotilaiden moraalinen epätasa-arvo synnyttää perustavanlaatuisen hierarkian kahden sodan osapuolen välille. Tätä hierarkiaa syvennetään erottelun prosessilla, jossa kansallisvaltion ulkopuolinen entiteetti nähdään vaarallisena ja toissijaisena samaan aikaan kun valtion sisäiseen assosioidaan se mikä on hyvää ja ensisijaista. Tällöin *me* eli Ukraina ja sen tukijat Yhdysvallat mukaan lukien vastaan *he* eli Venäjä erotetaan toisistaan perustuen osapuolten toiminnan oikeutukseen. Vastavuoroisesti tätä erotusta käytetään myös oikeuttamaan molempien osapuolten sama toiminta, mutta vain Ukrainan ja Yhdysvaltain tekemänä. Joka tässä tapauksessa on kiistanalaisten rypäleammusten käyttäminen sotilaallisessa toiminnassa.

Toisaalta on tärkeä tuoda esille post-strukturalistisen lähestymistavan epätäydellisyys tässä tutkielmassa. Koska post-strukturalismi kritisoi niin sanotun lopullisen totuuden olemassaoloa, se sortuu perusluonteeltaan kehämäiseen ajatteluun. Analyysissa tarkasteltiin Yhdysvaltain argumenttien problemaattisuutta siinä, että ne ottavat oletuksena toiminnan oikeudenmukaisuuden sen laillisuuden perusteella. Kuitenkin samalla tavalla kuin oikeutetun sodan teoria ottaa annettuna oikeudenmukaisuuden ja laillisuuden rinnastamisen, tämä tutkielma ottaa jokseenkin annettuna ajatuksen laillisuuden ja oikeudenmukaisuuden jaottamattomuudesta. Jos itsestään selvinä otettuja periaatteita lähdetään purkamaan dekonstruktion avulla, otetaan itsekkin oletuksena tämän prosessin korrektius. Tällöin täytyisi myös hyväksyä tiedon epävarma luonne, sillä jokaista tulkintaa voidaan kyseenalaistaa eteenpäin. Vaikkakin tutkielman lähtökohtana on ollut, että dekonstruktio on yksi (mutta ei ainoa) monista tavoista tarkastella tietoa kriittisesti.

Tästä ”kompakysymyksestä” johtuen onkin keskeistä vielä korostaa, kuinka tutkielma ei ota kantaa siihen onko Yhdysvaltain rypäleammusten lähettäminen oikeutettua, taikka lähde moralisoimaan etenkin Ukrainaa tai Venäjää sodan osapuolina. Enemmänkin tavoitteena on tuoda esille sodan oikeudenmukaisuuteen liittyviä kompleksisia kysymyksiä, jotka perustuvat tietynlaiseen annettuna otettuun käsitykseen moraalista ja siitä elämänmuodosta, joka nähdään toisaalta tappamisen ja toisaalta kuoleamisen arvoisena. Mahdollistaen oletuksen väkivallan ja tiedon legitimoimista yhdentymisestä oikeutetun sodan käsitteessä. Vaikka määritettäisiin, että ”sodankäynnin taito käsittelee elämää ja moraalialia”, miksi täytyisi kuitenkin ottaa oletuksena, että elämän vaarantamisessa sodassa olisi mitään moraalista alun perinkään.

LÄHTEET

PRIMÄÄRILÄHTEET

Biden, Joe (2023). *Interview With U.S. President Joe Biden*. Puhtaaksikirjoitettu teksti, CNN Transcripts. Saatavissa <<https://transcripts.cnn.com/show/fzgps/date/2023-07-09/segment/01>>, luettu 11.10.2023.

Valkoinen talo (2023). *Press Briefing by Press Secretary Karine Jean-Pierre and National Security Advisor Jake Sullivan*, 7.7.2023. Saatavissa <<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2023/07/07/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-and-national-security-advisor-jake-sullivan-5/>>, luettu 11.10.2023.

Yhdysvaltain puolustusministeriö (2023). *Under Secretary of Defense for Policy Dr. Colin Kahl Holds Press Briefing*. 7.7.2023. Saatavissa <<https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/3452000/under-secretary-of-defense-for-policy-dr-colin-kahl-holds-press-briefing/>>, luettu 11.11.2023.

SEKUNDÄÄRILÄHTEET

Tutkimuskirjallisuus

Anand, Ruchi (2009). *Self-Defense in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Ashley, Richard K. (1989). ”Living on Border Lines: Man, Poststructuralism, and War”. Teoksessa Der Derian, James & Michael J. Shapiro (toim.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, 259–322. New York: Lexington Books.

Aust, Helmut Philipp (2023). ”Cluster Munition and International Law: Ukraine’s Use of Cluster Munition and its Implications for Allies Like the Federal Republic of Germany.” *VerfBlog*. Saatavissa <<https://verfassungsblog.de/cluster-munition-and-international-law/>>, luettu 24.10.2023.

Bellamy, Alex J. (2006). *Just Wars: From Cicero to Iraq*. Cambridge: Polity Press.

Bertrandt, Russel (1915). ”War and Non-Resistance”. *Atlantic Monthly* 116 (2): 266–274.

Best, Geoffrey (1994). *War and Law Since 1945*. New York: Oxford University Press.

Burke, Anthony (2010). ”Security As Ethics”. In Burgess, J. Peter (toim.), *The Roudledge handbook of new security studies*, 90–99. London: Routledge.

Breitegger, Alexander (2012). *Cluster Munitions and International Law: Disarmament with a Human Face?* Oxon: Routledge.

Bolton, Matthew & Thomas Nash (2010). ”The Role of Middle Power-NGO Coalitions in Global Policy: The Case of the Cluster Munitions Ban”. *Global Policy Volume* 1(2): 172–184.

- Booth, Ken (2000). "Ten Flaws of Just Wars". *The International Journal of Human Rights* 4(4-3): 314-324.
- Borrie, John (2009). *Unacceptable Harm: A History of How the Treaty to Ban Cluster Munitions Was Won*. United Nations Institute for Disarmament Research Geneva, Switzerland. UNIDIR/2009/8.
- Buchanan, Allen (2003). *Justice, Legitimacy, and Self-Determination: Moral Foundations for International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Campbell, David (1999). "Deterritorialization of Responsibility: Levinas, Derrida, and Ethics after the End of Philosophy". Teoksessa Campbell, David & Michael J. Shapiro (toim.) *Moral Spaces: rethinking ethics and world politics*, 29–56. Minneapolis, Lontoo: University of Minnesota Press.
- Campbell, David (2013). "Poststructuralism". Teoksessa Dunne, Timothy, Milja Kurki & Steve Smith (toim.) *International relations theories: discipline and diversity*, 204–227. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Clausewitz, Carl von (1976). *On War*. Michael Howard & Peter Paret (toim.). Princeton: Princeton University Press.
- De Hoog, Andre (2015). "Jus Cogens and the Use of Armed Force". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 1161–1186. Oxford: Oxford University Press.
- Der Derian, James (1989). "The Boundaries of Knowledge and Power in International Relations". In Der Derian, James & Michael J. Shapiro (toim.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, 3–10. New York : Lexington Books.
- Derrida, Jacques (1988). *Positioita*. Helsinki: Gaudeamus.
- Derrida, Jacques (1992a). *Acts of Literature*. New York: Routledge.
- Derrida, Jacques (1992b). "Force of Law: The Mystical Foundations of Authority". Teoksessa Cornell, Druhilla, Michael Rosenfeld & David Gray Carlson (toim.) *Deconstruction and the Possibility of Justice*, 3–68. New York: Routledge.
- Derrida, Jacques & John D. Caputo (1997). *Deconstruction In a Nutshell: A Conversation with Jacques Derrida*. New York: Fordham University Press.
- Dillet, Benoît (2017). "What is Poststructuralism?". *Political Studies Review* 15(4): 516–527.
- Dillon, Michael (1996). *Politics of Security: Towards a Political Philosophy of Continental Thought*. Lontoo & New York: Routledge.
- Dillon, Michael & Julian Reid (2009). *The Liberal Way of War: Killing to make life live*. Oxon: Routledge.
- Dillon, Michael (2013). *Deconstructing international politics*. Abingdon: Routledge.

- Dinstein, Yoram (2016). *The Conduct of Hostilities under the Law of International Conflict*. 3. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- Docherty, Bonnie (2012). "The Convention on Cluster Munitions". Teoksessa Williams, Robert E. Jr & Paul R. Viotti (toim.) *Arms Control: History, Theory and Policy*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Dolan, Thomas M (2022). "Ultimatums, bargaining, and the duty to preserve alternatives to war". *European Journal of International Relations* 28(2): 495–510.
- Draper, Kai (2016). *War and Individual Rights: The Foundations of Just War Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Edkins, Jenny (1999). *Poststructuralism & International Relations: Bringing the Political Back In*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Elshtain, Jean Bethke (2003). *Just War Against Terror: The Burden of American Power in a Violent World*. New York: Basic Books.
- Erskine, Toni (2013). "Normative International Relations Theory". Teoksessa Dunne, Timothy, Milja Kurki & Steve Smith (toim.) *International relations theories: discipline and diversity*, 36–58. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Evans, Mark (2005). *Just war Theory: A Reappraisal*. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Fabre, Cécile & Seth Lazar (2014). "Introduction". Teoksessa Fabre, Cécile & Seth Lazar (toim.) *The morality of defensive war*, 1–11. Oxford: Oxford University Press.
- George Jim (1994). *Discourses of Global Politics: A Critical (Re)Introduction to International Relations*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Gill, Terry (2015). "When Does Self-Defense End?". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 737–751. Oxford: Oxford: University Press.
- Gray, Christine (2008). *International Law and the Use of Force*. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Hansen, Lene (2017). "Poststructuralism and Security". *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*, Oxford University Press. Saatavissa <<https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-278>>, luettu 27.10.2023.
- Haque, Adil Ahmad (2022). "An Unlawful War". *American Journal of International Law* 116: 155–159.
- Jakoby, Tim (2008). *Understanding Conflict and Violence: Theoretical and interdisciplinary approaches*. London & New York: Routledge.
- Lamb, Anthony (2013). *Ethics and the Laws of War: The Moral Justification of Legal Norms*. Oxon: Routledge.

- Lazar, Seth (2010). "The Responsibility Dilemma for *Killing in War*: A Review Essay". *Philosophy & Public Affairs* 38(2): 180–213.
- Lesaffer, Randall (2015). "Too Much History: From War as Sanction to the Sanctioning of War". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 35–55. Oxford: Oxford University Press.
- Lowe, Vaughan (2007). *International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Lumsden, Simon (2013). "Poststructuralism and Modern European Philosophy". Teoksessa Dillet Benoît, Iain MacKenzie & Robert Porter (toim.) *The Edinburgh Companion to Poststructuralism*, 23–47. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- MacMahan, Jeff (2004). "The Ethics of Killing in War". *Ethics* 114(4): 693–733.
- MacMahan, Jeff (2008). "The Morality of War and the Law of War". Teoksessa Rodin, David & Henry Shue (toim.) *Just and Unjust Warriors: The Moral and Legal Status of Soldier*, 19–43. Oxford: Oxford University Press.
- MacMahan, Jeff (2009). *Killing in War*. Uehiro Series in Practical Ethics No. 3. Oxford: Oxford University Press.
- Norman, Richard (1995). *Ethics, Killing and War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O’Callaghan, Ronan (2016). *Walzer, Just War and Iraq*. Oxon: Routledge.
- O’Driscoll, Cian (2020). "No substitute for victory? Why just war theorists can’t win". *European Journal of International Relations* 26(1): 187–208.
- O’Driscoll, Cian, Chris Brown, Kimberly Hutchings, Christopher J. Finlay, Jessica Whyte & Thomas Gregory (2021). "How and Why to Do Just War Theory". *Contemporary Political Theory* 20(4): 858–889.
- Orakhelashvili, Alexander (2015). "Changing *Jus Cogens* Through State Practice? The Case of the Prohibition of the Use of Force and its Exceptions". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 157–175. Oxford: Oxford University Press.
- Orend, Brian (2001). "Just and Lawful Conduct in War: Reflections on Michael Walzer". *Law and Philosophy* 20: 1–3.
- Phillips, John W. (2013). "Derrida, Deconstruction and Method". Teoksessa Dillet Benoît, Iain MacKenzie & Robert Porter (toim.) *The Edinburgh Companion to Poststructuralism*, 122–143. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Renic, Neil C. (2019). "Justified killing in an age of radically asymmetric warfare". *European Journal of International Relations* 25(2): 408–430.
- Rodin, David (2002). *War and Self-Defense*. Oxford: Oxford University Press.

Rodin, David (2014.) "The Myth of National Self-Defence". Teoksessa Fabre, Cécile & Seth Lazar (toim.) *The morality of defensive war*, 69–89. Oxford: Oxford University Press.

Russell, Bertrand (1915). "The Ethics of War". *Ethics* 25(2): 127–142.

Ruys, Tom (2010). 'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter: Evolutions in Customary Law and Practise. Cambridge: Cambridge University Press.

Schrijver, Nico (2015). "The Ban on the Use of Force in the UN Charter". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 465–487. Oxford: Oxford University Press.

Shapiro, Michael J. (1989). "Textualizing Global Politics". Teoksessa Der Derian, James & Michael J. Shapiro (toim.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, 11–23. New York: Lexington Books.

Sotiropoulos, George (2013). "'Here and Nowhere': Poststructuralism, Resistance and Utopia". Teoksessa Dillet, Benoît, Iain MacKenzie & Robert Porter (toim.) *The Edinburgh Companion to Poststructuralism*", 385–407. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Sotiropoulos, George (2021). "Between order and insurgency: Post-structuralism and the problem of justice". *Philosophy and Social Criticism* 47(7): 850–872.

Thomson, Judith J. (1991). "Self-Defense". *Philosophy and Public Affairs* 20(4): 283–310.

Walker, R.B.J (1993). *Inside/outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge Studies in International Relations: 24. Cambridge: Cambridge University Press.

Walker, R.B.J. (1997). "The Subject of Security". Teoksessa Krause, Keith & Michael C. Williams (toim.) *Critical Security Studies: Concepts and Cases*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Walzer, Michael (2000). *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. 3. painos, New York: Basic Books.

Weller, Marc (2015). "Introduction: International Law and the Problems of War". Teoksessa Weller, Marc (toim.) *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, 4–34. Oxford: Oxford University Press.

Wisotzki, Simone (2013). "The Anti-Personnel Mine Ban Treaty, the Programme of Action on Small Arms and Light Weapons, and the Convention on Cluster Munitions". Teoksessa Müller, Harald & Carmen Wunderlich (toim.) *Norm Dynamics in Multilateral Arms Control: Interests, Conflicts, and Justice*, 82–101. Georgia: The University of Georgia Press.

Zehfuss, Maja (2007). "The Tragedy of Violent Justice: The Danger of Elhstain's Just War Against Terror". *International Relations* 21(4): 493–501.

Internetläheteet

YK (2022). "Ukraine war: Russia used cluster weapons at least 24 times, says UN's Bachelet". *UN News*, 30.3.2022. Saatavissa <<https://news.un.org/en/story/2022/03/1115092>>, luettu 11.10.2023.

Kansainväliset sopimukset

Rypäleaset kieltävä sopimus (2008). Hyväksytty Dubliniin diplomaattisessa konferenssissa 30.3.2008. C.N.776.2008.

YK (1945). *Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja*. Finlex.

Sanomalehdet

Holmberg, Jimi (2023). ”Tällainen on kiistelty rypälepommi, joita Biden lähettää Ukrainaan – voi tappaa vielä vuosikymmenien päästä”. *YLE*, 9.7.2023. Saatavissa <<https://yle.fi/a/74-20040282>>, luettu 11.10.2023.

The Economist (2023). ”Why are cluster munitions so dangerous?”. 7.7.2023. Saatavissa <<https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/07/07/why-are-cluster-munitions-so-dangerous>>, luettu 11.10.2023.